

ner, licet post ejus infortunium esset, adeoque potest sub una tali pena perpetua ludi vitatio promitti.

Ex quibus rationibus non improbabile putatur citati Doctores, votum de pena, five sit in casu ludi, five de ludo vitando, five sit ex gravissima, five ordinaria causa, intelligi non potest, pro hoc contenta adducunt Sa, Dianam, Trullench, & Layman, & exemplum de voto jejunandi in vigilia assisii sancti, quod intelligitur de prima vigilia, nisi aliud exprimitur.

METUS IN VOTIS.

1300 **Q**ui voverit mortem timore periculi a causa naturali provenientis, ut in expellente, morbo, &c. votum dicitur ob metum intrinsece incusatum, ut verum timere periculi a causa libera provenientis, v. gr. a latrone, &c. votum dicitur ob metum ab extrinseco incusatum.

1301 Vota omnia, etiam solemnia, facta ex metu non incusata ad finem ex extorquendi, sunt valida etiam si metus sit gravis, injustus, & extrinseco incusatus, quia tunc vovens a nemine involuitur, sed sponte illud eligit tanquam remedium mali imminuentis. Similiter est validum, quando eligitur tanquam conditio oblati ad malum vitandum, imo est validum, etiam si metus gravis sit iuste incusatus ad illud extorquendum, quia tunc sine injuria votum proponitur vel conditio, non sub coactione, ut necque votum, si malum, cui liberata cautio, est ad vitandum, autem fit ex metu gravi iuste incusato ad finem illud extorquendi, est invalidum jure Ecclesiastico, & naturali, nisi sit juramento firmatum, quia Deus illud non accipit, ne det vim injustae coactioni, adeoque ut non ferretur, non indiget relaxatioe, Exemplum habet de metu in matrimonio, *vid. num. 1695.*

M A T E R I A.

1302 **U**t votum sit validum, debet esse de possibili, nec mala, vana, inutili, aut indifferente in se, si quia cecidit ex equo, vovens amplius non equitaturum, quia passus est in mari, non amplius navigaturum, qui si plicet Deo sua promissio, immo peccatur venialiter, si fit de re mala, mortaliter, nec conversescit, si mortis circumstantia sit bona: nam ex *reg. juris 18. in c. non firmatur tractu temporis, quod in se non sufficit.*

1303 **S**i res sit bona, conjuncta tamen cum alicuius malo, & ut illam vovens ut bonam, tenet votum: si vovens elemosynam, si non capiat in furto, si obtinet prolem ex adulterio, quod patras: quia tunc finis voti est salus, proles, &c. quae in se sunt bona, & deus Dei, adulterium vero non est finis aut effectus a voto interitus, sed concomitator se habet, quod si res mala sit finis, aut effectus a voto intentus, utique invalidum est votum.

1304 **V**otum, si est adiungitur finis, aut circumstantia mala, se tenens ex parte materiae voti, v. gr. si vovens elemosynam ad obsequendam vanam gloriam, est invalidum. Validum est, si se tenet ex parte voventis, ut si ex vana gloria vovens elemosynam, licet vovendo peccet, quia in primo casu votum, quod est actus Religionis, & cultus Dei, ordinatur tanquam medium ad vanam gloriam, quae est mala, & inde Deo ingrata, in secundo casu, vana gloria se habet concomitator, et ex causa impulsiva, non aut finis.

1305 **C**ausa impulsiva, seu votum, dicitur illa, quae excitat, aut parat existere, quando fit votum, & hominem ad vovendum excitat: finis vero votum est ille, qui a vovente intenditur obtineri, & hic occasio sine defectu adesse permissit.

Sit exemplum de infirmitate, qui occasione defluata est infirmitate, votum recitare quolibet Sabbato Rosarium Virginis, vel ob Virginis cultum, qui est finis intrinsecus, vel ut saluti recitatur, & in ea confertur,

qui est finis extrinsecus: infirmitas est causa impulsiva, cultus, aut salus, est finis.

1306 **F**inis intrinsecus est ille, qui essentialiter est actus amectus, ut cultus in oratione, & recitatioe Rosarii: finis extrinsecus est ille, qui est separabilis ab actu, & solum est ejus finis, quatenus est ab operante intendens. Sic est salus in voto de recitatioe Rosarii.

1307 **V**otum Multicelatum Panormi fieri solus de commoendo totus, sic fit in aliquo Sancti in ejus Ecclesia, & non concedendo, nisi quod ab illis sponte deserunt, est nullum, uti de materia incepta, quia est experientia comperum, quod nulla est hic carere cognatis, qui cibos affluenter deservant, & sic in Ecclesia tanquam in tabula libant, & comedunt, quod non credit in cultum, fit in maximum Dei, & Sancti irreverentiam. Validum tamen erit votum, si postquam Sanctum invoverit, domum repetat, ubi que utriusque placet jejunare.

1308 **V**otum Multicelatum non tenet, five sibi die Sabbati ob Virginis devotionem, non tenet, si habeat animum alia gratia servituti parandi, Leander de *usu sr. 2. disp. 4. quest. 11. quia non credit in cultum ab obsequio, cum liberum sit ei aliis operibus servituti necesse magis & divinis officiis succedere.*

1309 **V**otum agniti tauris, aut prophanas communi representationes in hominem aliquos Sanctos exhibendi, non tenet, Mendo m. 69, quia minime sanctificationem cultum, sed immoderatum, & indecora retinetur.

1310 **V**otum omnifidii rei bona, si omnia disponat ad majus bonum, ut votum non nubendi. At non tenet, si omnino fit operis praecipui, aut confitii, quia est rei malae aut indifferenter. At Mendo m. 69.

1311 **Q**uis post votum non formidans, videns se in quantum occasione mulieris tentationibus agitur, ut tunc liberetur a fratre voti, quoad fornicandum, illud ipsomet commutavit in melius, videlicet in votum Religionis. An valide?

Respondet, invalide, Mendo *sr. Pagan. m. 79.* cum Sanchez, & Suario, quis in his circumstantiis commutatio non est in melius: nam primum votum habet pro fine vitare, & non patrare peccatum, quod est bonum melius, quam fieri Religiois. Imo talis commutatio in votum Religionis opponitur illi fini, & commutans intendit vitare tunc fratem peccati, qui est finis malus, qui vitat naturam voti Religionis, & est melior, unde in illis circumstantiis invalidum est votum Religionis, & obligat primum votum.

1312 **Q**uidam factor votis se servatorem existimant, in sua tamen patria, & atrea postea venit in notitiam, ibi conditam esse legem Principis, ut nullus arbi ibi exerceat calceus, nisi alicui Magistro famulando, an potest nubere.

Pote, air Gobat *tom. 3. de votum. no. 10.* quia conditio, dependet a qua vivit, est reddita impossibilis, si promissio tanquam dependens ab altero arbitrio censetur de re impossibili, quando alter contentie non vult ad illud.

1313 **V**otum Religionis non obligat, quoties est aliqua causa profectio emitti non potest sine peccato, quia votum non est vinculum iniquitatis.

1314 **V**otum de non assumendo Sacrorum, ex humilitate emittitur, est validum, Gobat *tom. 3. de voto num. 425.*

1315 **V**otum de bono impeditivo majoris boni, est invalidum, & veniale: est impeditivum majoris boni non est esse impeditivum noni majoris ejusdemque, & boni absolute considerati, sic enim nulla fore vota valeret, cum semper sit invenire majus bonum, quam sit ipsum votum factum, sed est esse impeditivum majoris boni, quod vovens habet ante, quando tenet votum, si votum, Religionis laiciorum, & seculari factum, invalidum vero est si fiat a Religiois Religionis observantibus.

1316 **S**i quod est per se minus bonum fit per accidens

videns votum bonum, tenet votum, unde, licet regulariter votum de nubendo non tenetur, quia est impedivum coelibatus, qui per se est majus bonum, & tenet tamen: 1. si se videas prout ad lapsum, & continentiam tunc mortaliter impossibilium: quia tunc (ut ait Paulus) *Mulier est nuptura, quem vult 2. si non valeas sine gravi periculo ad infamiam se iniquere ipsam, vel liberos ex ea conceptos, 3. si inde speretur majus bonum Reipublicae, puta pacis, &c. Tamb. de *for. c. 159. §. 3. m. 4.**

1317 **V**otum abstinendi ab hoc opere servitii, non forasdi Petro, non fornicandi cum tali muliere, est validum, Atia a Spir. Sanct. *tom. 1. sr. 5. disp. 2. §. 1. m. 249.* cum Sanchez contra Tancr. quia abstinencia ab his actibus, licet sit circa rem individuum, est praecipua, adeoque bona.

1318 **I**dem dicto de voto, amore continentiae emissio, non fornicandi nisi cum tali muliere, quia hoc est votum non fornicandi cum aliis, & est particulari exclusiva, nisi, non includit votum fornicandi cum tali, quod est malum, sed solum facit, quod votum non sit extendat ad talem individuum mulierem, quod non importat malitiam, cum votum sit liberum, & dependet ex indifferencia voluntatis.

1319 **A**mor constantiae emissio, quia fit emittitur amore mulieris, quam a voto excludit, votum est invalidum, & peccaminosum, uti de re mala, quatenus est effectus emittitur ad magis fructuandum amorem, seu constantiam conjugalitatis illius, *vid. num. 1699.*

O B L I G A T I O V O T I.

1319 **P**otest ex quantitate materiae, & quantitate intentionis, in materia gravi, v. gr. si recitatum officium Virginis, potes te obligare leviter, sic uti ret multos peccat Confessarius imponere poenitentiam gravem pro peccatis in talibus, obligando poenitentiam solum sub venialitate, & fortiori vovens: quia sicut in ejus libertate fuit obligatio quoad substantiam, ita & quoad modum. Potest igitur in materia gravi te obligare leviter, si id expresse intendat, alioquin censetur te obligare graviter: quia praesumptio fit ex quo leviter contingitur, v. n. 1822.

1320 **I**n materia levi, non potest cadere obligatio fuit mortali, nec ratione voti, nec ratione praecipui, quia ejus imperitio est irratiabilis, non materia levis est innoxia obligationis gravis. Diana *par. 5. sr. 2. m. 152.*

1321 **P**otest tamen materia in se parva esse magna ratione alius circumstantiae, aut finis magis, & sic fit etiam obligatio gravis, unde in fine magis recitare quolibet die unum *Ant. Mariae*, in Virginis devotionem, est materia parva, & omittendo non nisi venialiter peccat, quia ejus omisit est modicus devotiois defectus, sicut omisso unius Palmi in Officio, quod patretur in laudem Dei recitari. At si vovens illam rationem pro gravi remissione festinae, pro qua tam ex expertus in medicamentis, tunc potes ad eam se graviter obligare, quia est materia gravis, ita ut urgente gravi tentatione, & periculo cadendi, mortaliter peccet, si omittat, v. n. 1821. §. 1. m. 12.

1322 **V**otum ex voto emissum, non obligat si extorserit circa substantiam, sed conditionem substantialem rei promissae, vel circa finem, seu motivum voventis. Hinc qui vovit dare calicem, quem putabat generare non tenetur, si competat esse aureum, & votum celebrandi Missam vero saltem infirmo non obligat, si fit mortuus, aut sanus: v. n. 1789.

1323 **V**otum negativum, v. gr. non bibendi vinum die Veneris, obligat ad tota peccata, quot vicius franguntur, non de votum positivum, v. gr. jejunandi die Veneris, unde toties peccat, quoties die vinum bibis, non tamen quoties comedis, uti de praecipuo affirmativo, & negativo, qui votum aequivaleret, discursimus.

1324 **U**nde si vovisti jejunare in pane, & aqua, si non peccas prima vice bibendo vinum.

1325 **A**t si vovisti licet die jejunare, si comediti carnes, solum te peccare prima vice, tenet Anton. a Spira, *S. tom. 1. sr. 5. disp. 2. §. 1. m. 162.* cum *Ant. Mariae*, & pluribus.

Peccare vero toties, quoties carnes comedis, dicit cum Galopati, & Suarez, & disputatis est, quia primum votum non est egalitatem de abstinentia a vino, sed abstinentiam de jejunio sub mortificatione carnis, & aquae, quale jejunium per primum vici potum fit impossibile, secundum est de jejunio absolute, & quia jejunium includit pro altera parte essentiali praecipuum negativum de abstinentia, quod per primum transgressionem non fit impossibile, ideo peccat, quoties bibis.

Imo in mea sententia, quod dispensat ad carnes, ex quo cibi quoad generalitatem accipitur, non fit dispensatus ab aliqua conditione, ideo, qui peccavit prima vice comendo carnes, tenetur servare licet mortali formam jejunii quoad unam conditionem, quia jejunium non importat unam conditionem, ut accessorium, sed aquae primo unicam conditionem, & abstinencia a carnisibus.

1326 **A**lieno voto, nempe oblietur, nisi ratificaverit, unde parentes, qui filium Religiois voverunt, tenentur votum illius vici, & non die persuadere.

1327 **V**ota realia impleverunt de proprio, si non habes, non poteris mandare. Si vero alius, five rogatus, five voverit, & illi voverit, quamvis tu possis ex tuo vales, & tamen personalia non adimpletur, nisi per voventem, unde si non peccat, non tenetur per alium, & non adeo alius potest fieri sua.

1328 **V**otum mixtum, ex parte, quia est personale, non potest per alium adimpleri, bene vero ex parte, quae est reale.

1329 **Q**ui non potest quoad partem personalem, aut quoad realem adimplere, non tenetur commutationem facere in aliam, quod potest. Imo, si ambe partes non sint sequentiae, sed una accessoria, qui non potest principale, non tenetur ad accessoria: v. n. 1874.

1330 **V**otum nunquam peccandi mortaliter, tenet, quia, est de re mortaliter possibili, sed non est condendum, sed facilius violatiois periculum.

1331 **V**otum nunquam peccandi venialiter, est invalidum, quia est de re in oratione impossibilis, a quo volunt, quod obligat ad vitanda mortalia, & venialia gravia. Votum de certo veniali, v. gr. nunquam mentiendo, tenet. Non fit votum vitandi omne rebus otiosum, aut omnem distractionem in oratione, quia spectat hominum imbecillitati est mortaliter impossibile.

1332 **S**i contraxit duo vota incompatibilia, impleri debet, quod est melius, si sunt aequales, quod est prius: si non recordaris, libera est electio. Ratio prima, quia votum est de meliori bono. Ratio secunda, quia prior tenet, est potior in jure. Sit exemplum: Petrus vovit jejunare in pane, & aqua, quilibet sexta feria: item vovit in vigilia D. Rosalia accedere ad monachum ad invitandum Sanctam, hoc autem anno vigilia D. Rosalia coorogit festum, & hoc duo sunt ei incompatibilia, in hoc casu adimplere debet votum jejunii, quia est de meliori bono: nam est utilius animae, utroque magis macerari unum corporis, hinc ad recedendum peccata saepe S. Scriptura consilium jubet, & elemosynam. Tum quia iter, lex aut octo milliarum non excusat a jejunio.

1333 **S**i materia, quae ab initio fuit possibilis, & apta, est in impossibilis, aut incerta in perpetuum, extinguitur votum, si a tempore, suspenditur pro illo tempore. Si evadat impossibilis quoad partem, tunc si non potest commode divisi, ut adificatio Templi, non tenetur ad partem, si potest commode divisi, tenetur ad partem, si non potest, unde si non potest jejunare votum novatum, quod vovisti, & potes aliquibus diebus, tenetur ad illos: v. n. 453. §. 1. m. 184.

1834 Si materia potest dividere, sed una pars sit principalis, alia accessoria, cessante obligatione principalis, cessat obligatio accessoria; quia ex reg. juris. *Ca. vobis Accessorium naturam sequitur principalem*, hinc de votis reversionationem Romani in clericis, & ibi aliquid offerre: si peregrinationo evadat impossibilis, non tenentur ferre clericum, nec oblationem mittere, nec enim fuit incerta per se scilicet, sed dependente a principalis, ut supra modis. *q. n. 1829.*

1837 Votum disjunctivum, cujus una pars est necessaria, altera inepta, ut votum de recitando Rosario, aut de tanta elemosyna de furo, est invalidum, quia in voto disjunctivo obligatio casit equo potius iuxta etiamque materiam, cum liberatis eligendi utramlibet aedoque cum altera sit inepta, nullum est votum.

1836 Si voti dote Ecclesie bovem, aut equum, ad nil tenentis, si tempore voti, aut antea equus perierit, quia tempore voti altera pars erat impossibilis: Si vero perierit post votum emissum, tenentur ad superfluum, quia cum obligatio cadat supra utramque partem, & votum in principio fuerit validum, tenentur ad alteram. Potest tamen dote pretium partem, quia perierit, si non facta electio, quia libera est tibi electio. Si autem equus perierit abique tua culpa post electionem ejus, non tenentur dare rem superfluum, nec pretium rei destructae quia facta electio, tenebitur solum ad rem electam, & cum illa perierit sine tua culpa, ad nil tenentur, quia res est facta impossibilis.

1837 Similiter, si post votum disjunctivum Religiosis, aut castitatis, ingressus sit Religiosem, & ab ea electus fuisset, non tenentur ad castitatem, nisi si prius electio impossibilis post eius electionem. *Gob. de voto tom. 3. num. 79.*

1838 Eadem ratione hentes tenentur satisficere votum reale defuncti, qui votum disjunctivum emisit, cuius una pars erat personalem, & altera realem, si ille dum vivebat, partem personalem non elegerat. *Ant. a Spir. S. tom. 1. tr. 2. disp. 2. sect. 11. Catrop. disp. 1. de voto. punct. 12. num. 28.*

1839 Obligatio voti realis transit ad heredes, si illi bona hereditatis receptorum, insuper & salva legitima hereditas, quae non potest a testatore gravari debet voluntario, quale est votum, aut legatum piium) nec heres tenetur illud solvere, nisi iuxta sufficientiam hereditatis. *de voto. 203.*

1840 Item Monasterium, si continuatur haeres tenentis, ob ejus mortem, tenetur illius vota realia adimplere; minime si constituitur haeres ob professionem Religiosam ab eo emissam, quia per professionem Religionem extinguitur omnia vota, tam personalia, quam realia. Vota autem tempore hereditatis extincta non tenentur solvere. Si autem vota fuerint a tertio acceptata, probabilis est, quod tenentur Monasterium solvere. *Com. contra Castrosal. de voto disp. 1. punct. 16. n. 7.*

1841 Si voti sit aliquid faciendum determinato tempore, tunc si votum fuit factum cum intuitu a tempore, ut si voti fuerit ferre sextis, iudicium sacre Sabatis, et transiit cum, aut sine culpa, cessat obligatio: quia est praesens terminus. Nec praesente tenentur si impedimentum praevenerit, quia ad id te non obligasti, nec feler est haec intentio votantis.

1842 Si votum non fuit, factum cum intuitu ad tempus, sed tempore designatum fuit terminus; ut si voti Religiosum ingredi intra annus: tunc obligatio non cessat, quia tunc non est determinatum tempus ad sciendum obligationem, sed ad praescribendum terminum, ultra quem non differatur, si tunc etiam post illud debet impleri. *Mendo in epis. ver. votum. n. 60.*

1843 In dilectione datur servitio maneris. Imo publici velitis aut utilitas permittit dilationem in voto, quantumvis gravi, aut reservato. *Gob. tom. 3. de voto num. 87.*

1844 Item satisficit, anticipando, si votum non

fuit emissum intuitu, seu ex detractione talis praefixi temporis, v. gr. feria sexta.

1845 Si non determinati tempus, tenentur implere cum primum commoverit peccatum.

1846 Ly. *Cum peritina* intelligitur non phisice, sed moraliter, hoc est data temporis opportunitate, & occasione, iuxta prudentis arbitrium.

Quantum ad peccatum morale. *Calet Navar. & alii apud Anton. a Soie. S. tom. 1. tract. 5. disp. 2. sect. 18. num. 30.* absolute tenent, executionem illatum votorum, quibus non est tempus praefixum, posse differri, quando votans voluerit, dummodo non sit periculum obliivionis vel non adimplentis. *Catrop. docet, dilacionem fore mercedem post datum novotalem, esse tamen notabilem, & inde mortalem. Ledema in voto Religionis dilacionem duorum, vel trium annorum putat non esse mortalem, si non sit periculum obliivionis, aut non imperiois.*

1847 Sed rectius *Ramb. lib. 2. cap. 12. §. 2. num. 10.* docet, in voto Religionis esse considerandum aetatem, nam si votens sit sexdecim annorum, atque dilatio trium annorum non erit notabilis: focus si quadraginta annorum, *de monachis. 154.*

1847 Si determinati tempus, v. gr. dandi elemosynam mense Augusti cum intuitu temporis, si ante illud tempus praevideat impedimentum, non tenentur praesente: quia obligatio est affixa temporis. At si impedimento tempore illud praevideat, non tenentur impedimentum pro fine mensis, tenentur praesente, quia iam est intra tempus obligationis: sicut die festo, qui praevideat impedimentum auditibus Sacri, tenentur praesente praesente.

1848 Si voti sit determinatum, v. gr. hunc calicem, si percat, non tenentur ad alium, quia fuit praesens individua materia. Si vendidit, tenentur ad primum, quia eadem materia virtualiter manet.

1849 Si non determinati quantitas, satisficitur dando quantum votens, dummodo non sit tam parvum, ut videaris irridere votum; quia non praesentur se obligare, nisi ad id, quod est decens, & commode potest.

1850 Si plures votum de eadem re tenent, si fructus, unum peccatum committit: quia non est votum distinctum, sed confirmatum votis. *v. num. 184.*

1851 In votis constitutibus statum Religionum, & in votis, seu praesentis annexis Ordini Sacri, non potest esse obligare licite, sed nisi libere electi, cum situm eligere, quo electo, sub gravi ad illa tenentur, quia qualitas obligationis ibi est ad Ecclesiam praesentia.

1852 Votum licet habeat rationem praecipi humani, in quantum est onus libere impositum ab homine, obligatio tamen illud adimplendum est de iure naturali, & divino: *Fagan. in lib. 3. pag. 476. De iure naturali;* nam ratio naturalis dicitur, licet promissam hominibus esse servandam: ita potius, iure Decolorum sapientem Domino. *Item de iure divino. Deut. 23. quia servatis Domino Deo tuo, ne servabis verbum;* *quis requirit servare Dominum tuum;* & *si moratus fueris, reputabis tibi in peccatum.* *Plalm. 75. Fovete, & redidit Dominus Deus vestro.* *Et Eccl. 5. Si quid iuraveris Deo, ne moreris reddere, displicet enim Deo iuramentum, & nihil promissio: sed quodcumque iuraveris, reddet multoque melius: est non ververe, quam post votum promissa non reddere.*

1853 Ut votum valeat, requiritur aetas sufficientis ad mortalem, nempe usus rationis, exceptis votis solominibus Religiosis, quae sunt invalida ante annum 16. ex praescripto Trident. *sess. 25. cap. 15.* tam pro viris quam pro mulieribus.

1854 Vota impuberes, & Religiosorum facta non tenentur, nisi si fuerint facta cum illis, aut si valida, si non sint praesentia patri, aut Praetolo, vel Religiosis: focus si sint praesentia.

1855 Castitas est vitium prohibens omnem delectationem voluntariam venereum, tam a carnali, quam a

voluntaria venereum, tam a carnali, quam a castitate, et votum cadit. Immo voto castitatis ligatus, etiam si sine tua delectatione alium ad pollutionem sine tactu impulerit, aut solum impudice tangat, tenetur circumstantiam tui voti explicare, quia contra fructu castitatem peccat; nam castitas omnino actum venereum & luxuriam prohibet.

1856 Voto ingrediendi Religionem non satisficit, si ingrediatis animo egrediatis: quia est solutio. Bene vero, si vero animo permanendi ingrediatis, postea, tamen ante professionem egrediatis, quia tibi Religio non placet. Si voti ingressum & professionem, probabilis est, cum Diana p. 2. tract. 17. ref. 10. *Catrop. tom. 3. tract. 16. disp. 1. punct. 4. n. 7. & alii.* te posse licite egredi, si exoptus sit Religioem propter aperiatur non esse tibi accommodata quia tale votum intelligi debet iuxta formam juris communis. *Teid. sess. 25. r. 15.* quod annus probationis fuit nullitate professionis requirit pro experimento, ut si Religio non placeat, sit liberum egredi, quae conditio est virtualiter inclusa in voto, si ut cep. 16. Trident. satisfacionem renunciationis intra decem tempus factas.

1857 De voto castitatis, & Religiosis quoad amicum coniugalem, vide in matrimonio.

1858 Qui voti sit Religiosem, non tenentur omnes adire, si ab una, aut altera refrugatur: sed aliqui, puta tres, aut quatuor. *Taner. de iuramento. §. 93. n. 10. Bulemb. Et tunc, si refrugatur, est libera a vota: quia implicite constituitur inclusis. Si illa refrugatur, videtur, Item dico, si unam ingressus, elicitur.*

1859 Qui voti ingrediatur in determinatum Religiosem, si ab illa non admittitur, non tenetur ad aliam.

1860 Qui post Religiosem votum tenentem te impedimentum habere, ob quod non est admittendus, vel nullus sit expellendus, non ligatur voto.

1861 Non emit votum Religiosem, nec tenetur cum ingredi, si qui emit votum volendi Religiosem ingredi, sed satisficere relicto favore statum bonae voluntatis. 2. Nec qui emit votum nolendi in faculo vitae, sed si satisficere negative te habendo, non elidendo scilicet actum volendi in faculo vivere, nec contrarium: unde ambo possunt matrimonium contrahere.

1862 Qui voto votare se mortuum in Religiosem, seu extra Monasterium non mortuum, votum ingrediendi Religionem, & in ea perseverandi promittit, quia non potest quis in Religioem mori, nisi cum inprodurat, & in ea perseveret. *In Leander de voto tract. 1. disp. 21. quae. 67. r. 8.*

1863 Qui fecit votum 40mitteni, aut votandi castitatem, non fecit votum castitatis: unde potest commutari, aut dispensari.

1864 Qui fecit votum peregrinationis Romam nudis pedibus, si non possit nudis pedibus implere, tenetur accedere modo, quo potest, quia non pendet ab eo modo substantia voti, & qui non potest accesserim, tenetur ad principale, si quivero non potest principale, non tenetur ad accesserim. Hinc, qui voti te pedes, tenetur ire equestris, nisi cum circumstantiam ut principalem vovisset, pro sub subundum eum laborem, vel ob vitandas expensas equi. *Mendo num. 69.*

RELIGIOSI CREATUS EPISCOPUS

1865 A Uto Cardinalis, quoad habitum tenetur utriusque, ut Cardinalis, si nec utri possit gaudere Episcopatus, sed tamen in commendam, electioem, sed facta a Pontifice licet ab aliis vetis praeter tria esse essentialia, & a praescripto Regulae, in ut non tenentur amplius ad jejunia, usum lancorum, & reliquis observationibus praescriptis in Regula. *Port. ver. Epis. num. 13. Rod. ver. Epis. cap. 6. Thomas Debene de insigni part. 2. dnb. 236. sect. 67. Bulemb.*

Prob. ex c. Statutum 18. q. 1. per illa verba: Statutum Examen Ecclesiae,

am est, ut Monachus, quem ecclesia renunciat a iura Regulae, & Professio Monachali absolvi, & Sacra Ordinatio de Monacho Episcopum fecit, veluti legitimus habere, potest non habere iurisdictionem potest, iure vendicandi privilegium habere. *Idem ratione dignitas Episcopatus.*

1866. Item dicitur de Episcopis titularibus, & addunt, quod si Episcopos Episcopatum resignet, aut ob culpam deponatur, dummodo non degradetur, non tenetur ad regulam observantiam redire; quia resignet eum potest amovere Episcopatum. Secus de Religio Cardinali, qui si non est Episcopos, & renunciat, tenetur ad Regulam observantiam, & obedientiam redire.

1867 Non est aliquis liber a tribus votis essentialibus, quia non definit esse Religiosus, sed solum est exemptus quoad aliquos effectus pauperatis, sed obedientiae, iuxta decerniam fides. Ar non dispensatur obedientia, fed mutatur in obedientiam Papae, nec pauperatis, quia non acquirit dominium bonorum Ecclesiae, sed administrationem, liberam tamen quoad suam sustentationem, & causas suas: *Ep. cum iur. D. Bonar. in c. sent. dnb. 38. S. Ansilus. n. 47. d. unum non dominus, fed dispensatur, & similibus in voto obedientia non est dispensatur, quia omnino obedientiam, quam debet prius iura Superioris, deest cap.*

RELIGIOSI MINIMUS

1868 C Reatus Episcopos tenetur ad vitam quadragesimalem, *Peir. tom. 3. pres. cap. 14. n. 3.* Montoya, Ledem, & Valquez contra Feliz, Faguna, Diana p. 3. ar. 2. ref. 50. Bord. ref. 115. n. 29. quia votum illis essentialibus, potest, fed ex verbis professionis *si vove fieri, & perseverare uno tempore, sed mea sub vita, & regala Fratrum Ordinis Minorum perseveranter vivendo sub voti pauperatis, castitatis, ad obedientiam, & quadragesimali vita.* Huc *Peir. tom. 2. r. 2. lect. 1. supram inquit. Hic prohibuit quadragesimam, doceo exigentur, in quantum dicit, votum vite quadragesimalis non esse essentiali in Ordine Minorum. Debenus igitur eodem modo dicuntur de hoc quanto voto Minimis assumptis, quo discursimus de alia tribus pro aliis Religiosis.*

1869 Tum quia (articulo *Peir. cit. n. 4.*) iuxta Summi Pont. Paulus V. Greg. XV. & Urs. VIII. cum tabus Minimis assumptis in hoc voto dispensare. Et praesentium Urb. VIII. in examine Parisi Francisci Castellani pro Episcopos Constantinensium, cum interrogavit, an factus Episcopos tenetur ad votum vite quadragesimalis, & cum dixisset, non tenet, respondit Lapa: *Errati, tenent enim: & parum desuit, ne excludatur, voluit tamen cum eo dispensare. Item est dicendum de eisdem.*

RELIGIOSI PERPETUO EJECTI.

1870 A Uto damnati ad tritremes, tenentur omnino ad administrationem. Eorum vota sunt pauperatis, & obedientiam non sunt extincta, quae si laborantur, fed lapsa quoad executionem, & actum secundam, ratione status, cui obsequio excoerit non computatur, unde non tenentur obedire Superiori regulari quoad regressum si accedatur, ut relectus, si minime quod alia, quia extra Religiosem caret Superiore regulari, & per ejectionem fuerunt constituti extra eius subjectionem.

1871 Ejecti, bonorum, quae obtinent, solum habent usum, & administrationem, non dominium, quod acquiritur, non deservit, cuius non sunt membra, sed Ecclesiae, in qua habent beneficium, vel Episcopos loci, si id non habent, & non sint exempti, si autem beneficium non habent, & sine exempti, acquirunt Panz.

1872 Episcopos, & damnatos ad tritremes non tenentur ad regulam, decerni cit. *DD. quod etiam Feliz, & Bord. extendunt ad reversionem Divini Officii, quatenus hoc est unum de observantibus, & praecipis regularibus, & quatenus consequuto reiecti ad est iuxta,*

non extra Religionem. Sed eos ad divinum officium tenent, docent. Rodr. Bonac. Gay. Navarr. Suarez, & alii i. q. 2. num. 277.

1875 Item dicunt, ecclesiam non tenent ad alia vota praeferentia, excepto voto de non procurandis; aut acceptandis dignitatibus extra Religionem, quod tempore datur, ex Decr. Urb. VIII. die 21. Maji 1679. Suarez autem, & Bonac. volunt, tenent etiam ad alia vota specialia.

1874. Ejectus per sententiam, si ante ingressum habet votum simplex Religionis, post ejectionem non tenetur ingredi alium Ordinem ex vi prioris voti; quia fuit castigatus per professionem solennem. Post.

DE RE ALIENO GRAVATUS,

1875 Quidvis Religionem vovit, tenetur ingratum differre, si licet i tempore solvere possit; secus si non possit, nisi intra longum tempus, & cum periculo damnationis. Potens solvere, si ingrediatur, & profectur, profectio est illicita, quia contra iustitiam creditorum, & tunc nec Monasterium tenetur solvere, nec iste tenetur laborare, aut egeri ad solvendum, Gobat cum aliis tom. 3. de voto nu. 29. & seq. quia profectio Religiosa extinguendo debet civilis. Insuper est aequivalens cello bonorum i. q. 2. n. 1115. ad 1223.

QUERES.

1876 Leticus quidem Ordinis Minorum fuit pro Novitio admittitur ante annum 18. et professio non potest sequi contra constitutionem Religionis, & summorum Pontificum Clem. VIII. & Innoc. X. praecipientes, ut nullus pro laico adprobretur, qui 20. annis suae aetatis non excedat, & consensit, quod non profectur, nisi post 21. Et quia id fuit tenetur scilicet non a Novitio, quam a Superiori; ideo quaeritur, An sua profectio sit nulla, & inde liber a votis?

1877 Navarr. & Casil. apud Peyr. de Prae. q. 3. cap. 1. §. 6. num. 160. tenent, talem professionem esse nullam, & ad nil obligat, quia quando datur alicui potestas ad aliquid faciendum, & simul iusproficitur forma, forma non servata, alius est irritus.

1878 Resp. tamen, leticum, qui post 16. suae aetatis annum expiement, licet ante 21. professionem emisit, esse valide profectum, & tenent ad vota, non obstante scientia defectus Continuationem. Bordon. ff. 121. num. 14. Felix. 17. q. 2. n. 27. Rodr. Port. & alii cum Peyr. quia aliate Constitutiones solum prohibent, non irritant professionem antea factam; nulla enim est appofita clausula irritans, sicut apponit expresse Trident. contra profectos ante 16. aetatis annum, completum; ne proinde eius profectio tenet, iuxta illud ex. ad Apostolicum de Regal. Multa facta tenent, qua fieri prohibentur. Tum quia Por. riticos cit. expresse id prohibent non in ordine ad validitatem professionis, sed in ordine ad habitum ad labores, ad quos pro Monasteriorum territorio laici funt destinati.

Idem est etiam proportionabiliter pro aliis Religionibus dicendum; noniam extra Declaratio Sac. Congreg. Concilii 2. Novembris 1582. quam refert Peyr. de Rel. Prae. quae. 1. cap. 1. §. 6. n. 160. Superior vero, qui adfciunt acquirit, insunt in penam contra mate recipientes per cit. Pontifices fulminatis.

1879 Ad rationem in oppositum, Resp. formam illam, quod requiritur antus 20. non esse substantialem, sed accidentalem; & se proinde, eius defectus non invalidat actum; in rebus namque moralibus forma illa dicitur substantialis, sine qua aliter valere non potest, in eius praescriptione ponitur decretum irritans expresse, v. gr. irritans decretum quidquid contra, &c. vel fal-

tem implicite, v. gr. aliter fieri non potest: ut in num. 157. Bord. ref. 128. nu. 5. forma vero illa dicitur accidentalis, quae caret aliis clausulis, & cum hoc secundum naturam, patet in praesentibus Constitutionibus, quod talis forma non sit substantialis, sed accidentalis; & propterea eius defectus non invalidat actum.

1880 Hac ratione S. Congr. Concil. eia. 17. quibusdam juvenibus ante annum 18. professis in Ordin. Min. ubi iurefcribitur, quod professio, dummodo ad minus 18. annum attingat; faveat, eorum professionem esse validam, his verbis S. Congr. Concil. consensit professionem istorum esse validam, &c.

INTERPRETATIO VOTI

1881 Et stridit facienda, ut minus obliget, ex cap. 1. Ex partibus, de sponsibus. Quia votum est ius, quod homo sibi contra libertatem imponit; unde habet vim legis positivae humanae; ut n. 1825.

1882 Pro tollenda autem applicatione particulari, Avilae, & benigne, habes, quod interpretatio voti fieri debet stridit voto, benigna votenti; quia stridit est ad invicem votentis, & ad minus cum obliget, a totum quae vota sunt intelligenda secundum proprietatem verborum, communem usum loquendi patrie, hominum acceptationem, & legum dispositiones.

1883 Qui vovit quotidie quid dare pauperi, si hodie non dat, tenetur illud dare eas, quod hactenus intentio rationabiliter interpretativa votentis.

1884 Qui vovit singulis mensibus communicare, non peccat, si per duos, aut tres dies differat; quia paratum pro milio reputatur, & hac intentione praesumitur in emissione voti.

1885 Si fuisset in mora, sine inculpabilitate, sine culpa, & inde accitit difficultas notabiliter ex parte matris pro executione; non tenent, aut saltem suspentur votum; quia intentio votentis non praesumitur fuisse de te obligando in executione talis difficultatis. Gobat tom. 9. de voto num. 246.

1886 Qui Panormi existens vovit se bis visitandum B. Virginem Drepani, non satisfacti, si uno successu Drepanum, & B. Virginem Laureti, satisfacti, si accedit Roman, & inde Lauretum; quia hoc est intentio tacita votentis. Gobat eia. n. 256.

1887 Panormi nicola, qui simul, aut successive vovit peregrinari Roman, & B. Virginem Laureti, satisfacti, si accedit Roman, & inde Lauretum; quia hoc est intentio tacita votentis. Gobat eia. n. 256.

1888 Votum adventantis ab ovis, non obligat ad abstinentiam lactationum, nec e converso nisi expresse comprehendat quia ovis, & lactationum abstinentiam. Voto audiendi Missam quotidie, satisfacti, si die festo audias tantum unam, siur ceteris diebus, quia intentio interpretatur, ut in die festo teneat sine Missa. Votum de recitando Rosarium impletur per recitatum partem, quia hoc nomine Rosarii solet accipi.

1889 Votum jejunandi in pane & aqua obligat per mortali ad abstinentiam vini, & aliorum ciborum, nisi exulet parvitas materiae. Ad si fement illud frequit bibendo vinum, & ad comedendo alium cibum, non tenentur jejunare iuxta formam Ecclesiae; quia jejunium in pane & aqua promissum, quod per primam vini potationem, &c. est tibi factum impossibile. Nec impletur per panem codum cum parva quantitate olei, nec per maccherones codum cum sola farina, &c. quia licet materia olei sit parva, nec est panis, & aqua in 2. licet sit similis farina, in usu hominum non sunt panis; impletur tamen si panem coquam cum sola aqua, sicut si panem affes.

1890 Qui ante votum virginitatis, integritate carnis voluntarie deperdit, adhuc tenetur ad votum; quia virginitas, ex Seoto in 4. dist. 9. q. 6. l. i. c. est virtus inclinans ad servandam civitatem mentis, & corpo-

ris. Hinc virginitas non distinguitur a castitate per totum quoad absolutum, nempe propter importat promissionem, nempe propter connotat integritatem carnis, & carcerium adeo praeferit, & adeoque integritate carnis fere deperdit. virginitas, licet non possit obligare quoad connotatum, potest obligare quoad absolutum. Religio in 4. dist. 31. q. 6. h. unic. l. i. c.

1891 Juvenis suavis applicatus emisit votum Religionis, & ex aliquo autem defectu scientiam non est admittus pro Clerico; vel post votum factus est irregularis, ut non possit ascendere ad Ordines; non tenentur ingredi Religionem in statu laicali; quia votum cessat, quando notabilis mutatio superveniat, quae rem promissam in alio statu mortaliter diverso constituit. Et oneratum esse obligare ex voto ad assumendum statum laicalem in Religionem cum, qui poterat esse Sacerdos. Eadem ratio tenet ille, qui in adolescentia vovit Religionem, deinde factus senex, vel debilis, non obligatur ingredi Religionem, quia est notabilis facta mutatio.

QUERES I.

1892 Petrus dicitur post plures annos conjugii filios deditur, votum emisit in unum eandem Ecclesiam: at quia post votum filium suscepit, quatuor, An votum tenet?

Resp. tale votum superveniente filio cessare, si, qui est notabilis facta mutatio; & cum talis facta Ecclesiae, superveniente filio, ruit. Sanderus: donatio facta alteri, quam loco pio, ex communi ruit hac ratione, quia nemo praesumitur rem suam alteri donare in casu futurorum eventus, nisi expresserit se non revocatur, etiam superveniente filio; unde tales donationes semper imbutur implicitam conditionem: Si mihi non sit filius; quae ratio aequae militat in casu nostro de donatione facta Ecclesiae, etiam si fit voto aut iuramento firmata. Non obstat ratio opinionis oppositae, quia Ecclesia non succedit loco filiorum, sed in defectu filiorum.

Quod si vivente patre, filius, qui supervenit, moriatur, revivificet donatio, quia sicut in tali donatione dicitur involvi implicita conditio: Si filius non sit; & ideo superveniente filio, donatio expirat: ita in expiratione dici debet involvi aliam implicitam conditionem: Si filius supervenient non moriatur vivente patre, & ideo praevioiente filio donatio debet reformari; & quidem talis est affectus donatoris, ut non velit Ecclesiam privare re promissa, nisi intuitu filiorum: v. n. 1899.

QUERES II.

1893 Quis emisit votum peregrinandi Roman, accidit, nisi occasione Jubilee anno 1700. eo accesserit, conductus stipendio a quodam nobili. An satisfecerit voto?

Resp. satisfecerit. Gobat. tom. 3. de voto n. 247. Ca. tropal. traft. 15. dist. 2. punct. 12. n. 9. qui adducit exemplum de Sacerdote, qui potest satisfacere Sacramento voto per Sacram, ad quod tenetur ex stipendio. Ratio est, quia talis rationabiliter praesumitur intentio votentis. Idem dicitur, si acciterit recreationis causa, fed animo satisfaciendi intentu suo voto.

Quod si votum fuit de accedendo pedes, & ea occasione simulatus accessit equis, non satisfacti, si intentio fuit de patiendole molestias itineris praesumitur intentio principalis ad devotionem. Potest tamen per commutationem quoad modum cundi pedes. Satisfacit voto, si modus accedendi pedes fuit cum intuitu ad expensas munitur equis, & ad devotionem, non tantum motum principale, fed accessorium, ex intuitu minuendi expensas.

QUERES III.

1894 Quis post votum peregrinationis mutavit locum habitationis plura diebus, itane peregrinatio evaserit dissoluta. An amittat ad votum?

Resp. tenent, si excessus difficultatis sit levis, puta si in peregrinatione decem dicitur excessus effect per unam, aut alteram diem.

Non tenent autem, si excessus fit notabilis, puta per alios tres, aut quatuor dies, quia est notabilis facta mutatio ex parte materiae, quam si praescriber, non novissit. Sed tunc suspenditur votum, ita ut, si recedat ad priorem, & propinquoque habitacionem, teneatur ad illud. Gobat eia. num. 245.

E converso, si incipiat habitare in loco voti, satisfacti, si de domo ad Ecclesiam visitandam pergat, & votum perficit. Gobat eia. num. 246.

QUERES IV.

1895 Quis vovit visitare D. Rosaliam in monte, postea vovit visitare Santissimum Crucifixum in monte D. Rosaliae. An utriusque voto satisfacere possit unice ad unum, seu utroque?

Responsum est defraudandi ex intentione votentis. Si igitur, quando secunda vice vovit, cogitavit ad laborem accessus, vel utriusque voto diversis dies executioni assignavit, certum est, cum non satisfacere unico accessu fuit et contra certum est, cum satisfacere, & quando secunda vice vovit, intendit unico accessu adimplere. Ad si non cogitavit distinctum laborem, tunc quiquid dicitur Dia. n. per. 3. r. 6. ref. 86, & si vota incidunt eodem die, tunc utriusque satisfacti unice ad unum, puta ad unum, la possit accidere. In visitationem D. Rosaliae vovit pro die ejus Natalis 4. Septembris, visitationem vero Crucifixi pro prima festiva sexta Septembris, & eodem anno dies quarta Septembris est prima festiva sexta.

Si autem vota non coincidunt eodem die, tunc non satisfacti unico adu, videlicet unico accessu, quia vota distincta important obligationes distinctas, adeoque votum supervenientis distinctum adum expedit.

1896. Non obstat dicere, quod unico adu auditiois Sacri satisfacti possit duplici praescripto; quia paritas nobis faveret, ut unica namque auditio Sacri satisfacimus duplici obligationi, & praescripto, si coincidunt eodem die, ut si die Dominico contingat festum Apostoli mirome, si diversis die. Ita in re nostra, qui vovit audire Sacram quod die Sabbati, & tunc aliquo Sabbato contingat festum de praescripto, utique unico Sacram utriusque obligationi satisfacti; at qui vovit audire Sacram non determinando tempus, non satisfacti, unica auditioe, praescripto, & voto, nisi quando vovit, id cogitaverit, hoc intendere.

In subto de distindto labore, & obligatione, interperandum est pro distincto labore, & quia regulariter sic vota distincta emittuntur.

QUERES V.

1897 Quis in periculo naufragii vovit Religionem: mox dicit, quod si tunc Sacerdotium unice in mentem, hoc non Religionem novissit. Quid?

Resp. Gobat tom. 3. de voto num. 250. tenent ad votum, si plena consideratione Religionis vovit; non tenent, si periculum fuit ita recurrendum, & praesens, ut non relinquere illi spatium cogitandi, nisi de Religione, & remissit, idque ex defectu plenae deliberationis, quia ad valorem voti requiritur scientia tanta deliberatio, quana ad peccandum mortaliter, ad quod requiritur tantum spatio, quantum sufficit ad discernendum inter duos, nempe inter bonum, & malum; ita ad votandum requiritur tantum spatio, quantum sufficit.

136
sufficit ad discernendum inter duo, v. gr. inter Religionem & castitatem, aut saltem inter Religionis castitatem & Si tamen consideravit Religionem, & ejus rationem, ac necessitates, dicendum est validum votum, quia plene deliberavit.

Q U E R E S VI.

1893 Qui votis intercessit Religiosis, si sine frater Pauperum veniet. Expectavit decem annos, & frater non venit. An possit miteri?

R E sponsum pendet ex dictis num. 1792. & infra de votis retractatis conditionalibus, a n. 2009. nam licet, & qui votis, postea nubes; quia non potest rationabiliter presumi, quod intentio votantis fuerit expectare tam longum tempus, nisi expresserit, aut nisi circumstantie sint tales, ut id suadent; immo ratio potestiter prelatum oppositum; nam presumptione fit ex reatibus contingentibus.

1899 Si cartula si valeat pro quando, utique votum erit retractatum, sed ejus valor, & obligatio non incipit, nisi adveniat tempore prescripto, aut tempore rationabiliter convegni sine non veniente.

1901 An tempore convegni, & quia vel adventus fratris fuit intentus, ut causa impulsiva, sive per accidens; & tunc tenetur Religiosus ingredi, aut pariter, nec potest immoderate, aut temerarie inabilliter, vel inordinate veniens, juxta dicta in hoc est quia si longa expectatio non potest presumi nisi exprimitur. Vel advenit fratris fuit intentus, ut causa, & motum principale votantis, seu ita ut votum fuerit emissum de eadem re ab illo; quod votum esse, quantum nec presentiam fratris interdebat, se expedire cura Matris, Sororis, & Neptis, &c. quod sine illo commode obtinere non valet. Et tunc pariter votum cadit eadem ratione, quia non potest presumi, quod ejus intentio fuerit expectare per tam longum tempus, nisi expresserit, &c. Unde tunc conditio requiritur, ac si occiderit. Votum autem conditionale (ut docet communis) cadente conditione, sub qua est emissum, cadit vii. num. 1807.

Totius resolutionis ratio est: quia votum estque valor, & obligatio, omnino pendet ex intentione votantis, v. num. 1802.

Confessus tamen erit, si peccat dispensationem, saltem ad cautelam.

Q U E R E S VII.

1900 Puella, quam facili ad votandum, tam incantans, & facili ad vota vitanda, revolvendo repetitis confertis iudicium, propositum nullum emittit verum incantans confessorio, vel si quod emittit eo incantulo, i-vium fore. Hoc non obtinet, votum Religiosis emitti; & pado potest emitti voti iuxta votum paritatis: Quid respondit confessorius?

R E sponsum. Gobat tom. 2. tract. 3. cap. 38. in fine: Vel hac puella, quando votum, fuit innovatum patrum confessorio inito, vel memor. Si tamen cor, votum est nullum, quia mutatio voluntatis non debet transgredi, sed probati sunt cum hoc non possit probari, presumitur habituale permanent voluntatem non obstringenti de voto sine approbatione.

Si memoret, & plene consentit, validum est votum, quia non mutatio probatur.

1901 Si patrum fuerit sua vota non solubilitate, non confessorio ratificata, utique non obligat votum ante ejus ratificationem: At ea secuta, votum effect ratatum; & quia talis conditio equivaleret conditioni a natura,

ra, vel a jure apposite, juxta n. 1701. At incantans daret causam ad dispensationem, facilliter obviandam.

1902 Si plene confesse. Eius enim confessorius advertere debet, an in tali voto fuerit in puella plenus voluntatis consensus, an vero sola intellectus consideratio, & firma adhesio in illa, quamvis pudice ex errore, aut temerario appareat voluntatis consensus in hoc namque causa non erit votum, quia non liberum, & voluntarium; & non talis confessio, & firma adhesio intellectus, est adus naturalis potentia naturalis. Ad quod discernendum faciunt dicta a n. 128. ad 140. & infra de peccato mortali.

DUBIUM IN VOTIS.

1902 Si rationabiliter dubites, an votum vel juraveris, an fuerit vere promissio, vel simplex propositum, an illi tenens, quia iudicet libertas. Si si certus de voto, & dubites, an impleveris, tenens implet; quia possidet votum, utpote prius: v. n. 140.

1903 Si sis certus de voto, sed dubites, an habueris votum rationis, & perfectam deliberationem, si venisti ante testamentum, non obligaris, quia possessio fiat pro libertate, & in illa etate non prelatum iustitiam, nisi confitopromissum, obligaris; quia possessio fiat pro voto, non tunc prelatum utramque.

1904 Si dubites de materia, tenens ad aliter partem; potes tamen eligere, quod minus est, unde si voti illi non habiturus copulam cum muliere, & haberes, an interlexis de copula licita, potes nubere. Si venisti in votum, & iudicis de abstinentia a lascivitiis, tenens sequar, sed non abstinere a lascivitiis. Demum, si dubites, an votum habuerit aliquam vim perfectionem, quia non si referatur, & promitte iudicet, an sit retractatum, se posse tenere, quod habuerit imperfectionem, & quod non sit retractatum, ait Tamb.

1905 A quando tamen non potes eligere minus, quando ex communitate contingit, & ex usu loquendo, aut aliis iudicis, colligitur se promissio majoris. Unde, si voti illi caltem, & dubites, an arctum, vel laxatum, debes arctare votum, saltem quoad cuppam, quia hic venit nomine calicis.

OBLIGATIO VOTI CESSAT.

1906 V Elex natura rei, vel ex autoritate humana.

E X N A T U R A R E I C E S S A T

P Rimo, si materia evadat turpis, indifferens, aut im editiva majoris boni. Secundo, si evadat impossibilis, etiam si id fuerit ex tua culpa.

1907 Tertio, per mortem votantis, non minus quam obligatio matrimonii; ex maximo, quia potest uti que ad mortem obligare se iudicet. Hinc, si Religiosus professus reverteret, licite nubere potest, nisi effect faceret initium: quia character Ordinis est indelebilis anima, unde ille relaxaret verus Sacerdos, si Sacerdos fuisset, Mendon num. 61.

1908 Quarto, si esset finis. Unde, si vivisset dare elemosinam Catherine pauperi, & hoc evadat diversum ad reparandam Ecclesiam, & hoc propter infidelitatem non permitatur, vel periculum supereminens, ut quis ab eis cessaret, ad nihil tenetur.

1909 Item adolecentis nobilis secundogenitus emisit votum Religiosum, ne ob exitum patrimonium committeret, aliquid sui conditioni indecorum; ille, mortuo fratre mortuo, factus est pauperissimus, non tenetur ad votum, si vivat sine delectare, ob exitum patrimonium non fuit causa impulsiva, nec finis accessorius, sed principalis, licet partialis: quia tunc per acquisitionem Majoratus cessat causa finis principalis partialis, & cessante sine principali partiali, cessat votum. Ant.

a 391.

a Spir. Sancti tom. 1. tract. 3. disp. 2. cap. 28. cum Sanchez, v. d. num. 1821. 1832. 1834. Non cessat autem ex cessatione causæ impulsivæ, v. d. num. 1805.

NOTABILI MUTATIONE SUPERVENIENTE.

1911 Q Uæ mutatio non debet te tenere ex parte voti, sed precise ex parte materie voti; non enim debet consistere in hoc, quod super veniat aliqua causa, quæ si transisset tempore voti, non fuisset emissa, ut materia promissam in re aut in hominum existimatione diversam constituit; & tunc habetur, quando res iudicio preteritis est constituta in statu innotante diverito, quo notabilis est difficultas ex parte rei promissæ. Ante a Spir. Sancto: citi qui iuste inferunt cum Navar. Facet. Anton. & aliis.

1912 An quis potest votum Religionis sacrilege contrahere matrimonium, si potest votum matrimonium eius non tenetur ingredi Religionem ex vi voti, etiam si in votum fuerit sufficiens ad omnes Religionis iudicandam; facta est enim materia verum matrimonium dissolubile non est hinc homini licita, & aliter non tenetur ingredi Religionem, se tradere, & cum deinde dicitur, et si post hoc manus matrimonium eius non ardetur.

1913 Illud est verum, obligationem voti aliquando fatens ad tempus, quando causa cessationis non est perpetua, sed temporanea.

Q U E R E S.

1914 Malit potest votum Religionis matrimonium contrahere, potest plures annos maritus, velicet ad dixerit sine filio. An tenetur Monasterium ingredi.

R E sponsum. Tenetur, si non evadat infama, nihil debet, aut annuam quinquaginta excederet; non tenetur, si secus, Gobat tom. 2. tract. 3. cap. 38. n. 294.

Ratio primi, quia nuptie sacrilege celebratæ non fuldulant vinculum votum; enim de sua malitia commovent reoritate, cap. in illis de translati. Ratio secundi, quia tunc est notabilis facta mutatio ex parte materie.

AUTHORITATE HUMANA CESSAT VOTUM

1915 T Riplecit, commutationem, dispensationem, aut irritationem.

C O M M U T A T I O

1916 E Sse translatio voti in aliud opus æquale, aut parum minus sub eadem obligatione. Fieri potest extra Confessionem, in melius fieri potest autoritate propria, in æquale fieri debet autoritate Ecclesiastica. In irrevocabili minus fieri non potest, nisi commutans velit & possit admittere dispensationem. At in manifeste æquale potest fieri auctoritate propria, probabile patet Gobat tom. 3. de voto n. 358. cum multis.

1917 Qui potest dispensare, potest commutare non tenetur, quia commutatio est pars dispensationis.

1918 Vota omnia, exceptis quinque relevatis, commutare possunt Episcopi, ex privilegio Regularis, & Confessorii per Ballam, aut Jubilæum. Alii Confessarii possunt peccata contra vota absolvere, & nisi fiscalis relevatus; non possunt tamen commutare: v. d. num. 1723. & 1902.

1919 Vota Novitiorum, etiam in seculo emissa, & commutabilia cum Novitiis, commutari possunt, &

dispensari a Prelatis. Immo commutari posse in laboribus & alperatis Novitiorum, etiam ex sola voluntate Novitii, quia in melius, ait Pelliz. Et tamen non extrinquantur, sed suspenduntur, ut si, si Novitius & Religiosus eademque, reviviscit, licet die de professo, si professionem amittit: v. d. num. 1877.

1920 Per professionem Religiosam ipso iure extinguatur omnia a via realia, aut personalia, ante professionem, sive in Novitiis & de lapsoribus incertia, sive in seculo emissa, etiam si retractata, & capis scriptura de voto 4. Quod est extrinque potius per viam plenissime solutionis, quam commutationis. Pithyng in comp. 4. 3. tit. 34. §. 3.

1921 Non extinguuntur tamen vota realia a tertio acceptata, quia transire in contractum: v. n. 1904.

1922 Si facta commutatione velis implere primum votum, potes, quia est facta in tui favorem, & includit implicitam conditionem, si illi placuerit. Insuper possunt commutari a materia licet a commutatum reddi, utpote, ut cum iterum ad subrogatum redire, Callrop. de voto d. 2. p. 18. n. 11. qui per reditum ad commutatum non renunciantur potestatem utendi subrogata; tunc renunciantur, sed quando per novum votum ad commutata redirent. Ante a Spir. Sancto de voto 127. n. 120. Si materia, in quam primum votum fuit commutatum, evadat impossibilis, inepta, indifferens, aut impeditiva majoris boni, non tenetur redire ad primum votum, si commutatio facta est auctoritate Ecclesiastica, quia hoc subrogatum aliam materiam, & simul extrinque obligatio, ex primo. Tercer redire ad primum, sed facta autoritate propria, quia hoc non transferret obligatio in materiam futuram, sed solum in futurum Deo in quod equivalent.

1923 Votum non tenetur commutationem, aut dispensationem, nisi a Summo Pontifice, potest commutari, aut dispensari. Votum juratum commutari potest, sive juratum sit, sive non, sive concommuni, sive 3.

1924 Vota, & juramenta in favorem tertie persone edita, commutari possunt, si non sint acceptata, & minus, si sint acceptata, & acquiruntur facta ea transire in contractum, & acquiruntur sine tertio, proinde commutatio cedit in præjudicium tertii.

1925 Ita communitur contra de Lugo in disp. 29. de jure num. 12. Qui tenet, potest commutari, quia principaliter tenetur in Deum, tamen quia sine, cuius gratia sunt; Pauper vero est finis, qui, ac proinde accessorius, & minus principalis. Unde si votum, ut respicit Deum, potest commutari, aut dispensari, ita ut respicit tertium, quia hoc est accessorium, & sequitur naturam principalis.

1926 Hinc votum, aut juramentum dandi centum aureos dote dimitte Ecclesie, ab eius Parocho acceptatum, potest commutari, aut dispensari, cum sit dispensatum, quia aliam Ecclesiam commutari, & majori propensione votantis, cum talis commutatio localis sit in æquivalens. At non est recedendum a sententia negativa communi.

DE CAUSA COMMUTATIONIS.

1927 A D licitam commutationem in melius non requiritur causa; si non in melius, requiritur causa, sed longe minor, cum ad dispensandum, quia dispensatio obligacionem extrinque commutato vero eam de una in aliam materiam transferret, & solum aliquantulum minuit.

1928 Causa potest esse repugnantia parentis, aut viri, cum in re, quia his non irrequiritur. Levitas votantis, ineffectualitas. Fragilitas cum periculo violandi, indifferens, &c. Et sic est, quod fit talis, quantum sufficit, ut votum fiat, immoderato mutasse propositum. Et generaliter causa, quæ sufficit ad dispensandum.

etiam, quia a fortiori sufficit ad commutandum, etiam cum commutationis dispensatio admittitur. Immo ex placito ad commutandum in aequale sufficit major inclinatio votantis: *vid. n. 1928.*

1929 Commutatio facta sine causa est supplicanda quoad excessum, si fit facta in minus.

1930 Quando fit per Bullam, aut Jubilaeum, non requiritur causa, sed sufficit privilegium immo in Bulla accedit subdium temporale.

DE PRAEI COMMUTATIONIS.

1931 **N**on potest certa regula trahi, sed id evidentia committendum. Et quidem. I. Non est necesse, ut votum personale commutetur in adriorem personalem, & reale in reale. 2. Nec ut fiat in favorem ejus Sancti, aut Ecclesiae, in cujus gratiam est factum, licet sit conventus. 3. Nec ut materia subroganda sit per totam, sicut est votum. 4. Nec excellentia virtutis materia subroganda est consideranda in se, sed in ordine ad votentem.

1932 Hinc, si voti disciplina in sanguine ad motus carnis compendiosus, melius est, si commutatio fiat in jejunia, quam in orationes; quia licet oratio in se fit excellentior jejunio, in ordine tamen ad ipsum votentem melius est jejuniu.

1933 Attendi igitur debet in commutatione voti, & subrogatione materiae, ut cultus Dei, & nisi dispensatio miscetur, aequaliter, parum minus, quantum humana fragilitas permittit, servetur, cum respectu tamen ad salutem votantis, ita ut materia eligatur, quae fit magis conducibilis ejus salutis, & commutatio in Confessarius communitas, plures materias ejus optioni offerat.

1934 Illud tamen est certum, ut non possit subrogari materiae alias praecipuum, aut ad quam ipse sub gravi obligatione tenetur, quia id eaderet in notabilem divini cultus injuriam, Gobat *tom. 2. tract. 1. n. 302.*

1935 Consultus est, omnia vota in frequentiam Sacramentorum commutata, quia sunt ceteris operibus meliora ad utilitatem spirituum votantis.

1936 *Votum jejunii in pane, & aqua, commutatur Tambur. in elemosinas aut in recitationem integri Rosarii, & disciplinam, vel in confessionem, & communionem.*

1937 *Votum elemosinae, commutatur Bardus in servitium Hospitalis tot diebus, quod putatur sufficere ad commutandum elemosinam, & e converso.*

1938 *Votum assidendi Sacramentum, aliqui commutant in recitationem quotidianam Officii B. Virginis, aut septem Palmorum cum Litanis, & in confessionem ad commutationem bis in mensis, & in faciendum celeberrimum Sacramentum singulis mensibus, & ut votum castitatem, vel ut jejunium sextis feriis, si nolit castitatem servare, Bardus loco Officii Virginis, aut septem Palmorum, imponit novis recitari quotidie Horas Canonicas, aut frequentiam Sacramentorum.*

1939 *Votum simplex, & abstinentiae castitatis, aut Religiosis, non esse capax prae commutationis, sed admittendam esse dispensationem a Papa, aut ejus delegato, tenet Sanchez. Adde etiam recitatum, ut neque vi Jubili possit commutari, nisi exprimat. Ceterum, si in aliquo Jubilaeo fuerit factus illud commutandum, possit commutari.*

1940 *Votum castitatis Bardus, & Suarez commutant in castitatem conjugalem, in confessionem, & communionem singulis mensibus, in faciendum celebrata decem Sacra singulis annis, in recitandum quotidie tertiam partem Rosarii, & in jejunium singulis sextis feriis.*

1941 *Votum Religiosis commutatur in statum Sacerdotum, aut castitatem conjugalem, & in recitationem Divini Officii quotidie, aut mensi Rosarii, in jejunia Religiosis illius, in aliquibus elemosinas singulis annis in honorem Sancti Fundatoris illius Religiosis, & in Confessionem, & Communionem bis in mense.*

1942 *Votum Religiosis non commutatur aequaliter*

per assumptionem ad Episcopatum, Leander de voto, contra Henriquez, quia licet status Episcopalis secundum se sit perfectior, status tamen Religiosis in ordine ad votentem est melior, quod ejus utilitatem spirituales. Hinc in cap. per suas de voto, Innoc. III. requiritur ab Episcopo Gratianopolitano, qui ante suscepit Episcopatum votum ingrediendi Religione commutat, respondit: *si suam desideras sanare conscientiam, regimen regnes Ecclesiae, & redire ad ipsum votum tuum.*

1943 Hac ratione votum de non procurando Episcopatum est validum, sic & votum de non accedendo, si sit recta intentione causam, & videlicet dummodo utilitas Ecclesiae, & praecipuum superius non urgent. 1944 Votum ingrediendi Religione in studium aequaliter commutatur in votum profectum, & pervertendum in laxior. Leander de voto *tract. 1. dispus. 18. quest. 30.* Imo est in melius, dummodo in laxiori viget observantia Regularis, namque si fit collapsa, commutatio erit illicita, & invalida.

Item aequaliter commutatur in votum profectum Religione Canonorum Regularium, docet Bardus in Bullam *para. 2. tract. 7. cap. 3. sect. 2. §. 7. num. 44.* quia est vera Religio, & in communi vivit.

IN VOTO PEREGRINATIONIS

1945 Consideranda sunt labores iteris, & pericula, juxta longitatem itinerationis, insuper expensae, quae votens offert facturus in accessu, & in mora per loca: haec enim omnia votens impiecit Deo obtulit.

Quae computantur expensarum non est plus aequo extendenda: non enim computari debent expensae, quae facere vellet vana ostentatione in vestium ornatum, equorum, ac famulorum commotio, &c. quia talis vanitas, & excessus Deo non placet. Nec est plus aequo restringenda, ut computentur expensae, quae fierent solae, aut cum uno, vel altero socio, ut vii Lelecin. cum Henr. & aliis apud Leanderum de voto *disp. 18. quest. 46. Scd* est facienda de expensis, quae votens juxta decemtam sui status, & moralem ejusdem confectum, in simili itinere erat rationabiliter facturus. Ita docet Leander *cit. quia res estimanda sunt votantis, & prout sunt res ipsa futurae.*

1946 Hinc, si Princeps judicio prudens erat peregrinaturus publice, major erit computatio expensarum, quae major commutatur, &c. Minor, si privatus minor, si cum uno, vel altero socio, quam si cum quatuor, si servata proportioe ditae de persona privata. Imo nulla erit computanda expensae, si nulla essent futurae, ut si ita peregrinaturus esset equus, sed pedester, aut mendicans, tunc enim solum computantur labores, & pericula iteris.

Labores, & pericula commutantur in opera pia, pura orationes, jejunia, &c. per quae persona exerceat, & fatigatur. Expensae, non est necesse, quod mittantur ad Ecclesiam, & locum, quod eas peregrinaturus sed possunt commutari in totidem elemosinas largiendas Ecclesiae, pauperibus, & ad alia pia opera applicari.

1947 In commutatione expensarum deducti debent expensae, quas tunc votens erat domi facturus: quia illae non sunt Deo dicatae.

1948 Insuper ipsa expensae (si rationabilis causa addit) possunt in alia pia opera commutari, puta orationes, jejunia, &c.

Semper tamen in commutatione voti peregrinationis addi debent Confessiones, Communiones, & visitationes Sanderorum, ad quas erat peregrinatio directa.

DIFFICULTAS EST,

1949 **A**n in commutatione sint etiam computanda expensae, quae votens erat pro peregrinatione facturus? Affirmant, nisi votens habere animam non redeundam.

Leac.

Leander *cit. §. 47.* Bardus, Sanchez, & alii apud ipsam, quae tacite rediens in voto includitur. Et probat ex cap. Magna de votis *lib. 7. cap. 10. in lib. ubi Innoc. III. vult haec non esse in commutatione rationem laboris, & expensarum, tam pro accessu, quam pro regressu, his verbis: Tibi, pro te, & sanaturus, in illis in concilio. Quibus votum peregrinationis taliter commutatur, ut, expensae, quas fuerat in eundo, morando, & redeundo facturus, alicui Religioso committatur, & locobus, rem etiam laboribus recompensetur.*

1950 Negant Henriquez *lib. 7. cap. 30. num. 5. Rodr. tom. 2. cap. 100. Gratius lib. 2. dec. 39. num. 10. Angles apud Leanderum cit. Gobat tom. 2. tom. 3. cap. 19. n. 300.* hanc sententiam (quam sequor) iuxta vocat quia votum peregrinationis computatur per accessum, & licet votens tuisset rediturus, reditus omnino accititiqua potest mutare propositum, & non redire, sed illi manere votum namque non fuit de reditu, sed de accessu.

1951 Non obstat textus, quia rati ibi est de peregrinatione Hierusalem, & in circumstantiis, in quibus Pontifex toto conatu studebat ad comparandas elemosinas, auxilium, & media pro valido securis pro liberatione Terrae Sanctae ab infidelium manibus, ita ut etiam Cruciatum publicaretur, & ideo voluit, ut haberetur ratio expensarum reditus.

Insuper eodem textu dispositum, ut dicitur expensae transferantur in subsidium Terrae Sanctae, idem *in c. 8. & c. 10. Innoc. III. debeat causa idem dispositum, quod ipse Leander *cit. obstat, & tamen in §. 40. Insuper in c. 10. se opus ut in commutatione voti peregrinationis Hierusalem elemosina eo transmittatur, & ad textum respondet, recentiam dispositionem tunc scilicet fuisseque verbae necessitas succurrendi expeditioni bodice in illius Terrae Sanctae subsidium, quae necessitas cum hodie cessavit, non est necessaria ad votum commutatio, & ita insular aliorum communitatis posse. Ita I. caudet.**

1952 Ita & ego dicam textum non obstat nosse fortentis, quod in commutatione voti peregrinationis solum fit computanda: expensae pro accessu, imminet expensae pro reditu: quia talis, & circumstantiae, de quibus loquitur textus, sicut non habent locum in aliis casibus peregrinationis, ita non faciunt, ut eadem dispositio textus extendatur ad alios casus. Textus igitur non praebet doctrinam generalem, sed particularem illius voti commutationem.

1953 Idem tamen probat, ut siue expensae pro reditu non computas ita neque deducas: quia alias in re eoque computarentur expensae pro accessu: nam, cum solent esse aequales, compensantur per expensae pro reditu.

EXEMPLUM.

1954 Petrus Panormi emisit votum peregrinandi ad Sanctam Domum Laureti, ibique offerendi cereum Virginis.

Transmissum votum sic commutatur. Labores, & pericula iteris, & visitationem commutatur in jejunium, & Rosarium, Confessionem, Communionem, & visitationem Ecclesiae, aut Capellae B. Virginis dicatae Panormi, omnia bis quolibet mense pro eo tempore, quod fuisse peregrinatum quantum ad accessum duratur, puta per tres menses, & in obsequium cerei femel eidem Ecclesiae Panormi faciendum. Quod si non esset habilis ad jejunium, disciplinas injungretur, & Rosarium multiplicaretur.

Quantum ad expensae, computatur expensae, quas erat rationabiliter facturus in itinere, & mora, solum in accessu, & in loco pro executione voti, non in reditu, deductis expensis, quae eo tempore fuisse domi facturus: ita ut, si accessu erat expensurus centum, & domi quinquaginta, injungretur ei, ut solveret quinquaginta in elemosinas pro beneficio dicatae Ecclesiae Panormi, vel pauperum.

Quod si erat peregrinaturus non quaesierit, sed pedes-

ter, quae nullam haberet rationem, si expensae, quia nulla tuisset, sed ad solos labores, & pericula peregrinationis pedesiter, quae cum sint majora, praemissa pia opera duplicarentur: quaque prae duplicatam in causa peregrinationis operetur, si ob necessitatem, aut rationabilem causam oporteret expensae itineris in pia opera commutare.

Quod si votum fuisset etiam de largiendo dicatae Ecclesiae Laureti donum notabile, puta calicem centum Ecclesiam Laureti transmittatur expensae ipsius communitatis, detrahendo conviciet ex quinquaginta aureis supra computatis pro expensis itineris, quinque, V. G. aureos, quantum sufficeret pro transmissioe Calicis.

Dixi, *consequens est, non non est necesse, nisi donum illud fuerit a Rebre, aut Praeferatore nomine dicatae Ecclesiae Laureti acceptum, quoniam certum est, vota ad favorem tunc emissia posse commutari, si non dum fuerit ab illo accepta. Unde dicitur calix postea alteri Ecclesiae clargiri, imo in alia pia opera, rationabili causa existente (ut dictum est) commutari.*

QUAERES I.

1955 An in commutatione voti paralis sit attendenda utraque materia, voti scilicet, & sane?

Resp. Si commutatio facta post implerem conditionem, non est attendenda utraque materia; quia non tenet, quae est materia voti, & elemosinae, materia parae in voto non ludendi, sed per certa elemosinae: quia conditioe postea, materia parae transit in rem absolute promissam.

Si commutatio factae implerem conditionem, volunt alicui, quod non sit attendenda materia per se, quia cum est purificata conditio, non est iam praesens. An probabilius vult esse attendenda: quia votum non succedendi relaxatum ad penam est gravius, quam non succedendum, gravius namque est sic promittere; Porro non ludere *qui parae certe elemosinae*: quam solum *Porro non ludere*. Materia tamen parae tunc non est accipienda secundum totam vana gravitatem, sed iudicio prudentis, quia cum non iam fit incurra, sed pendet a futuro eventu, nullum deficit a vana gravitate. *Tambur. tom. 1. lib. 3. cap. 16. §. 6. n. 7.*

QUAERES II.

1956 Petrus Panormi obtinuit commutationem voti de jejunio a quodam Religioso: emisit votum castitatis, ut tunc pariter posse ab eo, aut alio Religioso commutari. An hec votum possit commutari?

Resp. Gobat *tom. 3. de voto numer. 321.* hoc votum esse validum, & posse commutari. Et validum a iudicentiam voti castitatis emitti cum errore, quod possit relaxari, aut absolute commutari: quia in illo error est, quod votum possit relaxari, aut commutari absolute, & ideo est irritum, non sic in hoc; Petrus enim non putavit, quod possit commutari absolute, sed quod possit commutari a Religioso, & sic est validum, v. *num. 1789.*

Potest autem commutari, & non est reservatum, quia voti obligatio pendet ex intentione votantis, & non potest plus extendere. Unde, quia Petrus sic putans emisit votum castitatis cum levamine commutationis, quando ex causa optuerit, non potest eo privari levamine.

DISPENSATIO

1957 **E**t si venisio, & relaxatio voti, sive in totum, sive in parte, nomine Dei.

CAU.

1598 **P**offunt esse. 1. Aetas puerilis, repentina delibatio, aut motus, etiam ab intrinseco, in emissione voti. 2. Dubium de voto, aut de intentione obligationis. 3. Leuitas, nimia voluntas, & multiplicitas votorum. 4. Infirmitas, debilitas, necessitas, aut nimia difficultas ad exequendum. 5. Incuriositas, & scrupulorum molestia ex voti adimplerione. 6. Nimia fragilitas, facilitas, seu frequentia violentia. 7. Si votum est impeditum boni communitatis. 8. Si cadat in detrimentum proprium, aut familiaris, ut peregrinatio. Ant. a Spir. S. tom. 2. sr. 5. disp. 2. scilicet 36 n. 455. Mendo Esip. ser. 4. n. 12. n. 128.

1599 Sanum confitetur, ut in dispensatione aliqua communitas miscetur.
1600 Dispensatio sine causa est invalida, quia non est dispensatio, sed dissipatio.
1601 Dispensare possunt in votis, & iuramentis. Papa in omnibus etiam solemnibus, & castitatis sed tunc dispensatus non renouatur amplius Religiosus quia status Religiosus consistit non potest sine sua forma substantiali, cuiusmodi sunt tria vota solemnia. Esgan. in lib. 3. de actu Monachorum n. 43. Unde non renouatur ille ad diuina Officia, nec ad recepta Regula, quia mutatur status. Communis. Vide infra in mater. de voto.

1602 Dispensare, & commutare possunt in omnibus votis exceptis votis solemnibus, quae quidem sunt in eis, in quibusque reuertitur in casibus, in quibus non sunt referantur, nisi a. n. 1598. Episcopi, Capitulum sede vacante, Praeati Regulares in suis subditis, & Novitius circa vota, qui in saeculo, vel nouitiam emiserunt: ad privilegium erga saeculares Confessarios. Regularis: ss. in nam. 1723. triplex cum discrimine.

1603 Primo. Confessarios Regulares id possunt etiam extra sacramentum, sed solum pro foro interno conscientiae. Episcopi vero etiam pro foro externo.

1604 Secundo. Quod Episcopus potest alii potestatem commutandi, & dispensandi delegare, quia eius potestas est ordinaria, non sic Confessarios Regulares, quia est delegata, & delegatus non potest subdelegare, nisi in delegatione exprimitur. Potest tamen uti hac forma: *Commuto tibi hoc quom in opera vis ille dedit tibi prescribit*: quia hoc non est delegare, sed alterius prudentia uti ad materiam subrogandam.

1605 Tertio. Episcopi dispensare possunt in quibusque reuertitur, quando ultra necessitas, seu magna causa. Pontifex aliter non potest, & periculum est in mora. Ratio est, quia Episcopi ante reservationem habent potestatem ordinariam in his dispensandi cum suis subditis, Gobat tom. 2. de voto n. 328. Post refer. utrumque autem per sacros Canones Summo Pontifici factam, fuit restituta Episcopi dispensandi facultas. In casibus autem extra ordinis, praemissis conditionibus concurrentibus, ne deest reuocandum praesunt Episcopi de voluntate Pontificis, sic exposcit bene Ecclesia regimine.

1606 Tambur. de voto, Ant. a Spir. S. sr. 5. disp. 2. scilicet 39. adducens pro se Basilium, Lessium, Suarez, Sanchez, Caspali, & Trullenchum, dicunt, Episcopus dispensare potest, debitis conditionibus concurrentibus. 1. Si quis voto castitatis ligatus, mox proximis, nisi Bertam duceret, illos illegitimos relinquere, aut traherit inter cognatos graue discordia, vel similia. 2. Si quis voto castitatis ligatus, virginem violauit, eius honor, nisi eam ducat, non potest esse restitutus, & si Pontifex dispensationem expectet, prudenter tunc graue damnus animae, corporis, aut famae, aut aliud graue damnus, vel ne interius ab alterius cognatis impediatur, Ita illi.

1607 Hinc est certum, quod in casibus, in quibus potest Episcopus dispensare, non plus dispensat, quam necessitas exigit, unde motus ea uxore, non potest

aliam ducere, sed tenetur votum seruari. Et ea viuentis sacritate peccat contra verum, & aliam mulierem cognoscit, aut si solus, vel extra via propria uxoris se polluat, aut tactibus impudicus eius periculo luxuriosus se excedens.

1608 Item vota reuerata eius, qui est sub potestate dominativa, ut est filius respectu patris, & licet possint a patre irritari, non possunt per hoc ab Episcopo dispensari, quia potestas dispensandi non diuerfa a potestate irritandi. & Episcopus non committit, nisi per episcopiam, praemissis conditionibus concurrentibus.

1609 Abbatias, & Prioratus non possunt in votis suarum subditarum dispensare, ea commutare. Possunt tamen irritare, quod est plus, quia licet non habeant potestatem jurisdictionis, habent potestatem dominatiuam in subditis, tam directe quoad eorum voluntates, quam indirecte quoad matris filii subiectas. Ant. n. 209.

1610 In Parocho non datur iurisdicchio ad dispensandum in votis, Mendo in epist. ser. 4. n. 19.

1611 Episcopus non potest dispensare cum haereticis in votis defuncti, Mendo cit. n. 20. quia haereticus ad id tenetur, non vi voti, sed patri, aut contractus.

IRRITATIO

1612 **E**t annullatio voti facta a potestate dominativa, quae vis non nomine potest. Differat a dispensatione, & commutatione, quia haec fit a potestate iurisdictionis, illa a potestate dominatiua. Hinc fit. 1. Quod irritatio fieri possit a saeculari, diocesano, vel communitate, non nisi a persona Ecclesiastica. 2. Quod irritatio sine causa sit illicita, etiam valida, quia est ratiōe dominii, & nomine proprio, unde vota sunt eorum, tam conditione contentis, quia qui habet dominium, dispensatio vero sine causa sit illicita, & invalida, quia fit ratiōe iurisdictionis, & nomine Dei, qui non approbat solutionem voti tenet factam.

1613 Irritatio est duplex, indirecta, quae fit ab aliquo, quatenus est ei subiecta voluntas uolentis, & directa, quae fit ab aliquo, quatenus est ei subiecta materia voti. Vota directe irritantur auiquam reuertitur, quia sunt extinda in radice. Vota vero indirecte tantum irritata reuertunt, quando defaucte praedictum asserit, unde fuit solum suspensa.

1614 Irritatio fieri potest per procuratorem. Ant. a Spir. S. de voto strati. 3. disp. 2. scilicet 31. num. 423. cum Caspali.

1615 Ad indirecte irritandum non requiritur causa, sed fufficit praedictum, ut quod materia non sit in potestate votantis.

Ad directe irritandum licite requiritur causa: Sufficit, quia pater filium uoto grauatum fecit. Tambur. Unde, sine causa irritans non peccat, nisi venialiter. Lessius, Caspali. contra Ant. a Spir. Sancti. de voto sr. 5. disp. 2. num. 418. cum aliis, qui neque venialiter peccare dicunt.

SUMMUS PONTIFEX

1616 **N**on potest directe irritare vota omnium Christianorum, Leander de voto sr. 1. disp. 16. §. 2. ad g. quia non habet potestatem dominatiuam in omnibus, sed iurisdictionis, licet supremam, quae sufficit ad gubernandum Ecclesiam, alioquin nullus homo posset obligari alteri homini, nisi sub tacta conditione: *si hoc placuerit*, unde non potest obligare, nisi sub conditione voti dispensare, aut ea commutare. Item non directe irritare vota Clericorum saecularium, quia neque in illos habet potestatem dominatiuam, nisi circa res Ecclesiasticas, & circa concernentia ad illas.

1617 Potest directe irritare vota Religiosorum, & Monachialium, quia hi specialiter Papae subduntur ratione voti obedientiae. Unde Summus Pontifex est iurisdictionis, & potestatis.

promus omnium Religionum Praeatus, adeoque potestatem dominatiuam habet in Religiosos omnes.

1618 Aliorum autem vota solum potest indirecte irritare ratiōe materiam, quatenus potest per potestatem praecipuum votorum executionem impedire. Leander cit.

PATER

1619 **E**t in eius defectu avus paternus, tutor, & ceteri in eorum defectu mater potest directe irritare vota filiorum impuberum, etiam castitatis, & Religionis, ratiōne imperfectionis aetatis, quia in hac aetate est conditio: *Si Pater consensus*.

Impuberis finem habet in maribus anno 14. completo.

1620 Imo potest ea irritare post pubertatem, si sint facta tempore impuberitatis, & non confirmata tempore pubertatis, impendenda tamen tempore pubertatis. Sanchez quia haec potestas irritatiua fundatur in imperfectione aetatis, sub qua fuit votum emissum. Vide in materia de imped. Ordinis.

1621 Potest directe irritare vota filiorum puberum, quatenus manent sub potestate patris, & non sunt emancipati, illa praedictum, ut in potestate patris, quibus domus perturbatur, aut filius infirmari timetur, &c. ut longa peregrinatio, immoderata ieiunia, &c. Non potest irritare vota ipsi non praedicta, ut votum ieiunii, orationis, moderate eleemosinae de proprio potest. Religiosus, &c. quia filius pubes non emancipatus, solum in prioribus non est filii iuris, bene vero in posteribus.

1622 Item potest curator durante minoritate quoad vota praedicta ad bona temporalia, aut gubernationem domus praedictam. Tutor datur pupillo usque ad annum 14. completum; Curator datur minori ab anno 14. ad 26. completum.

QUERES

1623 *Mulier nobilis filium inham uovis se eam daturam Deo in Religione, si unam obtineat. Eam obtinuit, & votum ratificavit, si filia post septimum, maritum iuxta Religionem uovis: Pater nec consensit, ne dispenset, sed tacuit: facta est puella pubes, tunc pater cupiens eam, nuptio amicum, dare nuptias (matre etiam exoptante) sponsum irruvavit. Convocata puella sponsalia, sed tam infeliciter, ut in potestatis sui, inde exorte lites, taliter, ut matrimonio desperato, accessivo dolore affecti, unus post unum, intra quindecim dies, obire parentes, & puella, eodem die, quo pater ad sepulchrum, solent, & omni humanae quae desolatum se cernere, ad forsarium confugit. Quid accidit?*

Dicam, patrem potest irritare vota filiorum puberum in impuberitate emissum, ob tacitam conditionem, quae in eo fuit: *si pater consensus*. Quod votum nulla (ut supponitur) non ratificavit post pubertatem. Nec ex dicendis oblatet licentia, si eam dedisset: ut in n. 186.

Quaeritur peccat mater, quia ob suum votum, maritum a puella post septimum, ratificatum, tenebatur suscipiendus veris, & non fictis, tam apud puellam, quam apud patrem voti adimplerionem curare; quod necum omisit, fed potissime utrique suum enim desiderium ea de danda nuptiis ostendit, & calida arte fecit, ut inde pater, oblique illa carnata, nisi forsarius passione, ad irrationem voti procederet. Hinc forte infortunia. Saepe mulica fuit causa ruinae.

Quod si vir prolem foemina inham, una cum uxore, Deo in Religione daturum uovisset, similiter irritando, graviter contra votum peccasset: ut n. 1826.

1624 **U**T habeatur, & novam obligationem inducat, tria requiruntur: *Primo, ut coventi sit confectio debitorum prioris voti*. Secunda, *ut uoti sit de novo obligare frontiter, parate ad si nunquam obligatus fuisset*. Tercio, *ut illa dispositio, uoce, uel iudicamento, praeterea repetat, seu certe approbet*. Ita Tambur. tom. 1. pag. 114. cum Com. Alioquin dicitur, *uoti renouatio, seu repetitio*, quae novam obligationem non inducit, sed votum, uti erat, relinquit: ut num. 1850.

1625 Si quis oblitus voti, ut gr. Religiosus, in impuberitate emissi, votum Religionis post pubertatem emittat, votum votum reueratum emittit, quod non potest a patre irritari, quia est votum a priori distinctum, & independens ab illo.

PATER

1626 **S**i licentiam dedit filio uovendi, & promittit se non reuocaturum, seu votum confirmatum, si votum sit personale, potest valde irritare, quia per conditionem & confirmationem non potuit se abdicare propriam potestatem in filium; non tamen licite, sed peccat mortaliter, licet Caspali, vellet, quod peccet venialiter ratiōne indelicitatis, nisi iuramentum adjuuauerit, si vero solum licentiam dedit, & promissum non potest addidit, non peccat irritando, quia licentia tenet intelligitur licite praedictio proprii iuris. Caspali.

Si autem votum, quod pater non irritare promittit, sit reale, non potest pater valde illud irritare, quia per licentiam simul, & promissionem, rem illam filio donauit, & a sua potestate abdicauit, quod facere potuit. Tambur. tom. 1. lib. 3. cap. 6. §. 3. n. 15.

1627 Eadem in Religione, si in saeculo habeat filios, non potest eorum vota irritare, quia per professionem Religiosam amittit potestatem dominatiuam. Sanchez 4. Decal. c. 35. num. 50.

MATER

Etiam pater mortuo vota filiorum irritare non potest, nisi tutrix sit, aut curatrix. Com.

RELIGIOSORUM

1628 **V**ota (a minime Novitiorum) irritare directe possunt Papa, Generales, Provinciales, & Superiores locales absoluti, nempe Abbates, Piores, Guardiani, Praesidentes, excepto voto transiundi ad Religionem fructorem, ex cap. licet de regularibus, quia quoad hoc Religiosus est subditus tantum Pontifici. Possit tamen illud commutare, ait Gobat tom. 3. de voto n. 205. v. num. 1919.

Praeterea inferior non potest directe irritare votum subditi a Superiore ratificatum.

DOMINUS

1629 **V**ota illa solum irritare potest ferri directe, quae praedicta eius feruntur, in aliis enim feruntur est filii iuris. Non potest dominus irritare vota ferri tempore feruitutis emissi, post eam tamen impendenda, quia est non praedictum. Nec potest irritare vota ferri, ante feruitutem emissi, fed solum potest ea suspendere, quantum ad id, quod eius feruitio obstat.

VIR

1630 **V**ota uxoris tempore subiectionis emissi, & ipsi praedicta, potest directe irritare, est communis. Mitime, non praedicta, Caspali, contra Sanchez, qui tenet etiam ea posse irritare ratiōne

festa Domini, atque Sanctorum. Hoc præter tum precit cessatione ab operibus servilibus, a medio noctis antecederit usque ad medium noctis sequatur, & obligat per mortali: v. num. 106. & prop. 32. ab Innoc. IX. damni.

200 Opus servile dicitur, quod præstat principititer ad laborem corporis, & regulariter fit ab operariis, ac servis, & licet fieri possit a dominis, potius fit a servis, ut arare, fabrilis agere, & alia artis mechanice opera, quæ laborem corporis solam requirunt.

201 Ultra hæc sunt iure Canonico etiam sub mortali prohibita quædam opera non servilia, sed factiva, nempe, mercatus, iudicium civile, aut criminale, iuramentum iudiciale, omnis processus, & actus iudicialis, expensis illis, qui ob periculum sunt.

202 Quæritur, attendenda est confectio iocorum. Clericatus c. 47. n. 34. Item testes possunt examinari die festo, si iuramentum fit datum die præcedenti, vel si cause exitum imminat, ob bonum commune. Clericatus c. 1. n. 37. & iudex possit ambobus litteris componere.

203 Ais liberalis dicitur, quæ principititer spectat ad animum, ut organa pulsatæ, choreas agere, digladiari, &c.

204 Inter opera servilia, & artes liberales, sunt opera media, quæ non prohibentur, etiam si fiant ob lucrum, venari, piscari, iter agere, &c.

205 Concedi non sunt opera servilia. In aliquibus tamen locis, ut in Romæ, diebus festis prohibentur, quia illa, & similes ludæ, maxime animum a Deo avocant, de quo fideles debent eam cum occupari.

Die festo pugnare non est peccatum. Mendo n. 4, quia non est opus servile.

206 Qui pluribus diebus festis per modicum tempus opus iter licet exercet, non peccat mortaliter, etiam si modica illa simul notabile tempus consistant, quia præceptum est animam diebus, acque opera illa non continentur mortaliter, bene vero si eodem die festo per finituras mortaliter, bene vero si eodem die festo per interopolatas vires per opera illa exerceret, quæ simul consistant quantitate mortali tempore.

At non peccat mortaliter, qui est casus, ut plures successive laboret, etiam si totum diem occupent, dummodo singulis per modicum tempus laboraverint, quia opus unius non continuatur mortaliter cum opere alterius: & sicut non peccat mortaliter operari die laborantes, ita nec domus præcipios fit eos laborare.

207 A peccato excludit: 1. Confectio, si facte exequatur barbitones, & in pluribus locis mundum.

2. Tristitas, nempe timor amittendi magnam lucrum.

3. Necessitas, five communitas, five privata, propria, vel aliena, v. gr. si sine gravi incommodo, detrimento, aut periculo opus unius non possit, quæritur in Deum, ut Tempulum vertere, caries paramenti ornare, mini- mæ illis spoliate. Nec licet parietes fabricare, &c. nisi necessitas urgeat. Si causa fit dubia, petenda est dispensatio ab Episcopo: Cujus etiam licentia est petenda in casibus necessitatibus, si opus sit publicum.

208 Hinc excusantur Diffracti, Macularii, Pharmaceuti, Insuperatores piumum, vitium, &c. que non videntur non naturarii. Cœquarii. & Cœ Piscatores Thumhorum. &c. qui certo tantum anni tempore id possunt.

209 Fideles operari tempore viderentur. Ceterum pro rebus necessitatibus in nuptiis, iuribus, &c. si aliter satisficere non possint. Agricole, si laborem ad præparandum damnum ob pluviam, aut tempestem, quod prævident. Navales pendentes a ventis, Colores calcis, &c. Quæritur opus inceptum non potest sine damno interruptum. Servus, qui servus quædam dominis, ut laborem, qui tamen debet illis deservere, si frequenter coningat. Idem deficientes suas vestes, si aliis diebus non possint. Tamperes, & vestites, qui in sum famuliam alere non valent, nisi laborant, si plus famulato faciant. Communis.

210 Ceterum non nuptiis, & aliis causis, quorum executio est in heritate dominorum, omnino curare

debe t dominis, ut vel executionem negotii possit tot dies postponat, vel operatum laborem per tot dies anticipet, quot sufficiunt, ut dies festis medi vacent, atque eos peccato mortali non excuset, & vero, si sine gravi incommodo nec postponere, nec ut supra anticipare valeat.

210 Denique a mortali excusat parvas materias: talis erit, si labor unam, aut duas horas non excedat.

211 Licetum est docere, scribere, & ita scribere etiam pro pretio, quia non sunt opera servilia, sed liberalia. Nec pretium factio potest esse servile, si ex se tale non sit. Sicut contractus non licet facere, eo servile gratis, quia per hoc non cessat esse opus servile.

Plures inter liberalia comprehendit pingere a non licet autem colorare terere, Similiter licet chabardes, seu typos componere, imprimere tamen imprimere, quia componere magis expolit applicationem mentis, quam exercitium corporis, unde non est servile, sed liberale opus, quod non solent efficere servi.

212 Licetum est iter agere, iumentum ducere, canere, sonare, quia servilia non sunt. Item ad vitandum otium, & recreationis gratia licitum est venari, aucupari, piscari, saltum in fluminibus, & mulieris aciu pingere, aut alio modo manibus laborare, ne tota die trid vacet; Mendo in Epist. vero, fessis die, n. 6. Item licet iter agere iumenta, vel, electibus onusta ducere, et ferantur lamias ferreas pedibus imponere ob necessitatem.

213 Probabile est, dominum posse licite die festo iungere mancipio in diebus festis, etiam in sui commodum, quicquid potest ea innungere infantibus, & perpetuo amentibus, quia non subjungitur legi dominus, & cadem ratione, licet possit dominus, qui in ministrare carnes die Venæ. Ceterum puro standum est sententia negativæ, si labor mancipii sit in commodum ipsius dominici, tunc servus laborat, ut instrumentum domini, domique moraliter dominus opus servile impetratur. Diana pars. 5. sr. 14. ref. 7. Famulos laborantes diebus festis iusta domini peccare, si abque gravi detrimento recular possint, vel eos deservere. Secus, si grave detrimentum pateretur, gr. quia alium non reperirent, qui interservire tenet Clericatus, c. 5. n. 6. cum S. Ant. pars. 2. tit. 9. cap. 7. §. 14.

214 Licetum est advocato die festo informare Iudices in scriptis, & civibus convenire ad consilia, ac personas ad officia eligere, quia non sunt opera servilia, nec aliunde prohibita, v. Prop. 52. ab Innocent. XI. damni.

215 Ex Decl. Sacr. Congregat. Rituum 11. Martii 1690 Fidei Annuntiationis B. Virginis, si contingat feria 6. in Parasæve, transferatur una cum præcepto & Officio ad feriam 2. post Dominicam in Albis, unde tunc, & non feria 6. tenetur fideles abstinere a servilibus, & audire facrum.

Ex Decl. eiusdem S. C. R. 13. Septemb. 1692. si festum S. Joseph coningat feria 5. Majoris hebdomadæ, Officium S. Joseph transferendum ad aliam diem iuxta Rubricas, præceptum vero audiendi Missam, & vacandi ab operibus servilibus, non est transferendum, sed servandum eadem feria 5. Adcoque celebranda sunt Missæ privatae ante celebrationem solite Missæ Conventualis.

Scottus in d. 12. q. 19. q. 1. d. 1. Maffius disp. 11. q. 4. n. 71. Bonac. rom. 2. pag. 327. Joan. la Cruz pag. 47. Tambour. tom. 1. l. 4. c. 3. Leand. rom. 3. r. 1. Bucemb. l. 3. r. 3. d. 1. Mendo, & Clericatus citati.

ADDITIO.

EX Layman hæcædo, Festum Pasche nunquam celebratur ante diem 22. Martii, nec post 25. Aprilis. Præter Dominicam diem, alia sunt par vacatione observanda festivitates Dei, Christi Domini, &

PARENTES

Sanctorum eius, partim Pontificia, & universali lege, partim Diocesana statuta introducant.

Episcopus specialia facta instituit non tantum Cleri, sed etiam populi consensum, spectato communi iure, requirendi debet. Si tamen populus iustam causam contradicendi non habeat, eo etiam invito festum institui potest.

3. Per diuturnam consuetudinem populi celebrantis quoriam cum Episcopo expressio, vel tacito consensu, festum aliquod tamquam ex obligatione legis particulari, introduci potest.

4. Postquam festum particulari statuto, vel consuetudine introductum est, non potest a populo abrogari, sed ab Episcopo, etiam abnuente populo.

5. Episcopus facta particulari abrogare potest, si ita videtur secundum alicui dimidium, ut mutatur tantum tempore vacatio fit: quo etiam modo festa consistunt possunt.

6. Dies festi, quos Episcopus servandos præcepit, ab exemptis omnibus, etiam Regularibus servari debent: sed usque ad diem videtur de festis, quæ populus vovit, & Episcopus approbavit.

7. Observatio festi a medio noctis usque ad alterius noctis medium præstetur.

8. Ubi consuetudo vigæ facta inchoandi a vespera, tamquam ex obligatione, non libera devotione, adveniente altera vespera laborate concessum est.

DE IV. PRÆCEPTO DECALOGI.

Honora Patrem tuum, & Matrem tuam.

216 Pater, & subditi respectivo præstare tenentur parentibus, ac superioribus amore reverentiam, & obedientiam: ita ut, si in his graviter deficiant, peccent mortaliter, & debeant in confessione circumstanti aperire, quia contrahunt malitiam specie distinctam, nam peccant contra pietatem. Pietas est charitativa species, quæ ab illa distinguitur per hoc, quod respicit Patres, Patriam, & Consequenter.

217 Filius mortaliter peccat amorem patris: 1. Si parentibus signa odii ostendat. 2. Si mortem, aut grave malum illis exoptet. 3. Si necessitate corporali, aut spirituali urgente, possit, & non subveniat: v. n. 170. 4. Si cum filii heres, bonum tota, legat: & testamentum non implet.

218 Contra reverentiam. 1. Si verbis contumeliosis, & graviter offendat. 2. Si eos etiam leviter percutiat. Imo etiam si manus ad percutiendum delibetare eleverit. 3. Si verberare velit, & despicat. Si vero ex iusta causa nihil eis apud se habere, & solum exterioris se nosse distinet, modo de necessitate his provident: a gravi peccato excusatur: quia tali casu percutere non sunt rationaliter invitati. 4. Si in foro exteriori etiam de vero crimine accuset, excepto crimine hæresis, præditionis Patrie, & conspirationis in Principem: v. tom. 2. n. 269.

219 Contra obedientiam, si in his, quæ ab bonis moribus, & gubernatione eius spectant, nihil res gravet, si imbecillus. 2. Si contra expressam Parentis voluntatem causa inuorem plane se indignam. 3. Si non servet reverentiam inconsultis. Si tamen consulat, illi vero denegaverit, potest illi inobediens, si consilium se dicitur in eam rationem dicitur sui status, et sui status, & Busem.

220 Filius puberes, minores tamen 25. annis ex iure communi sunt sub parentis potestate etiam si conjugati, & Sacerdotes, tunc tamen Castelle conjugati eximuntur post benedictionem Ecclesie.

In casu extremae necessitatis filius prius tenetur succurrere Patri, quam filii filii. Mendo, vero Parentum nom. 50. quia vult illi debet.

Examen Ecclesiæ.

221 Pater tenetur filiis instructionem, seu educationem, bonum exemplum, correctorem, & alimenta, ita ut si graviter defecerint, peccent mortaliter, etiam si proies fit spuria.

222 Mater tenetur prolem alere usque ad annum tertium. Deinde tenetur cum alere pater usque ad emancipationem, & dotem dare filie, etiam volenti Monasterium ingredi.

223 Pater tenetur alimenta præstare filio secundum convenientiam status.

224 Mater se retinetur triennium lactare filium naturaliter, aut spurius. Quod si non possit, tenetur pater solvere expensas. Post triennium tenetur pater illi alimenta dare, etiam ex redditibus Ecclesiasticis, si alia bona non habeat, & filium spurius dotare. Si pater non valeat, obligatio cadit in matrem, & in huius deficiente tenetur avi, & alii ascendentes, primo loco ascendentes patris, secundo loco ascendentes matris: si vero talis filius factus adultus potest sibi consulere, & habere unde sustentari, tunc non tenetur parentes ad alimenta. Mendo c. 1. quia ius nature excipit, ut necessitati providetur; adeoque hæc cessante, obligatio naturalis cessat.

225 Et addit Mendo: Si dubitetur, quænam e duobus sit pater filii legitimus, materque tenetur pro necessitate cum altero, si unus aliter, aliter non tenetur integra alimenta præstare, quia filius non habet integram contra illum. Si autem aliter sit dicitur, aut nobilior, tenetur plus præstare, quam minus nobilis, & nobilior, quia ex se dicitur, & nobilior debent filii præstatura suppeditare alimenta.

226 Parentes mortaliter peccant, si exponant filios hospitali, nisi eos alere non possint, aut nisi adit periculum infamie, aut gravis damni, si proles fit fornicatione, ut infra de Irreg. Natalium.

227 Si pater, qui filium hospitali exposuit ad vitandam infamiam, aut periculum damni, fit dives, ut non peccavit mortaliter, sed si dives est, An tenetur restituere expensas alimentis Hospitali? Affirmant Sanchez, & Azorius apud Tamb. tom. 1. lib. 3. c. 3. §. nu. 4. & 5. & rationem vult debere tenere animum, quando exponit. Probabile potest Tamb. cum Henricus, & Dicitur, quod non tenetur, & ideo ex gratia viget solentia fundatum, sui in Hospitalium educatione videtur casu ipsius generis necessitatis restituere consulere. Adit tamen Tamb. iuxta fecerunt Laym. id posse præsumi si Hospitalis sit iusta, & cum pauper.

228 Regulariter non tenetur mater salubriter delictare, quod proles primo geniti fit: iuria, quia bona fontem, quibus proles legitima privaretur, cedunt bono tamen, quo mater privaretur, nam est alterius ordinis.

Tunc quia vero vivente, aut patre, &c. immittitur inde grave damnum maris. Quod si imprudens mater declararet prolem esse spuriam, non tenetur proles se eadem adhibere, quia cum tali declaratione reputet naturalis pietatis mater, non videtur carere suspitione aversionis ab uno, & specialitatis cum alio: v. n. 29.

229 Genari autem debet mater etiam legittima proli alio modo compensare, vel spurius fuerit inducendum, ut fiat Ecclesiasticus, si fit idoneus, vel de bonis propriis plus legitime proli distribucendo.

230 Facilius a restitutione excusatur mater spuria, quia vel damnus ab adultera consensu dicitur credit, vel raro potest certo scire, prolem suam esse, & non alterius: v. n. 40.

LEGITIMA

DEBEET filii legitimi, tam ex bonis patris, quam ex bonis matris, & ex convento, filii, si carent dependentibus, debent legitimam ascendentes, nempe patri, aut matri, si adint, quo debeat.